

1
ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор середньої загальноосвітньої
школи № 22 м. Києва
Романа Чаусова
Наказ від 31.08.2023 № 62

31 серпня 2023 року

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ

(СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ № 22 м. КИЄВА)

НА 2023-2024 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Схвалено
на засіданні педагогічної ради
середньої загальноосвітньої
школи № 22 м. Києва
(протокол № 1 від 31 серпня 2023 року)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор середньої загальноосвітньої
школи № 22 м. Києва
Романа Чаусова
Наказ від 31.08.2023 № 62

31 серпня 2023 року

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

(СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ № 22 м. КИЄВА)

НА 2023-2024 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

Схвалено
на засіданні педагогічної ради
середньої загальноосвітньої
школи № 22 м. Києва
(протокол № 1 від 31 серпня 2023 року)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (1-А, 2-А, 3-А, 3-В, 4-А класи).....	с.3-39
РОЗДІЛ 2. Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (1-Б, 2-Б, 3-Б, 4-Б класи), розроблена на основі Освітньої програми за педагогічною технологією «Росток».....	с.40-86
РОЗДІЛ 3. Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (5-6 класи, адаптаційний цикл базової середньої освіти).....	с.87-109
РОЗДІЛ 4. Освітня програма середньої загальноосвітньої школи №22 м. Києва (7, 8, 9-А, 9-Б класи).....	с.110-128
РОЗДІЛ 5. Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (10-11 класи).....	с.129-145

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (1-А, 2-А, 3-А, 3-В, 4-А класи)

Пояснювальна записка

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва 1-А, 2-А, 3-А, 3-В, 4-А класів (далі – Освітня програма) розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту» (ст.15) та Постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», розроблена на основі Типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Савченко О. Я. з українською мовою навчання, а саме для 1-2 класів та для 3-4 класів (наказ МОН України № 743-22 від 12 серпня 2022 року).

У 2023- 2024 навчальному році освітній процес у закладі загальної середньої освіти організовується відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», з неухильним дотриманням Постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 2023 року №782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні», листа МОН України від 16.08.2023 № 1/12186-23, Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394, зі змінами, внесеними наказом МОЗ від 01.08. 2022 № 1371, відповідно до наказу МОН України № 563 від 15 травня 2023 року).

Освітня програма окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (далі – Державний стандарт), враховуючи що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Програму побудована із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;

- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

У освітній програмі оновлено зміст у частині питань цивільного захисту, поводження з вибухонебезпечними предметами, у зв'язку з масовим

вторгненням збройних сил російської федерації в Україну (наказ МОН від 12.08.2022 № 743-22).

Освітня програма визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість вивчення і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором тощо, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення (за Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Савченко О.Я.);
- очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальної програми, відповідно до кожної змістової лінії;
- форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;
- вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-А класу закладу загальної середньої освіти СЗШ № 22 м. Києва складає 805 годин/навчальний рік (23 год/ тиждень), для учнів 2-А класу складає 875 годин/навчальний рік (25 год/ тиждень), для учнів 3-А та 3-В класу складає 910 годин/навчальний рік (26 год/ тиждень), для учнів 4-А класу складає 910 годин/навчальний рік (26 год/ тиждень).

Структура навчального року (за семестрами) встановлена відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 782 « Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні». Тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними, інші форми організації освітнього процесу встановлюються закладом загальної середньої освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою за рішенням педагогічної ради (**Додаток № 1**).

Організація освітнього процесу не призводить до перевантаження учнів та забезпечує безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти.

Режим роботи закладу загальної середньої освіти визначається закладом освіти на основі відповідних нормативно-правових актів.

Навчальний день у 1-4 класах розпочинається ранковими зустрічами, метою яких є створення психологічно комфортної атмосфери в класному колективі та формування в учнів мотивації до навчальної діяльності.

Перші 15 хвилин навчального дня відводяться на ранкову зустріч.

Решта часу навчального дня розподіляється між уроками, відповідно до навчального плану, та перервами (Додаток № 2-3).

У цілому, навчальний день не перевищує час, що визначають за кількістю академічних годин, передбачених навчальним планом закладу загальної середньої освіти, та тривалістю перерв між уроками. Для кожного класу розклад дзвінків є гнучким і коригується вчителем з урахуванням особливостей учнів класу та дидактичної доцільності запланованої на день навчальної діяльності.

У закладі передбачено варіант навчального плану початкової школи з українською мовою навчання та зорієнтований на роботу за 5-денним навчальними тижнем.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень для учнів 1-4 класів закладу освіти окреслено у навчальному плані з українською мовою навчання, розроблений на основі Програми Нової української школи «Типова освітня програма розроблена під керівництвом О.Я. Савченко» (далі –навчальний план).

Навчальний план визначає тижневий обсяг навчального навантаження здобувачів освіти (Додатки № 5-6).

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлено відповідно до вимог Закону України «Про загальну середню освіту», враховані санітарно-гігієнічні норми та нормативна тривалість уроків:

- у 1 класі – 35 хвилин,
- у 2 класі – 40 хвилин,
- у 3 класі – 40 хвилин,
- у 4 класі – 40 хвилин.

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів.

Навчальний план початкової школи передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти через структурування змісту початкової освіти, охоплює інваріантну складову, сформовану на державному рівні, та варіативну складову, в якій передбачено 35 год на рік (1 год на тиждень) у 1-4 класах.

Повноцінність початкової освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з бюджетів.

На основі навчальної програми предмета вчитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя.

Автономія вчителя забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

При розробленні календарно-тематичного планування вчителям необхідно самостійно вибудовувати послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Учитель може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем.

Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю, з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Враховуючи освітні потреби учнів, наявність матеріально-технічної бази закладу, забезпечення педагогічними кадрами та побажання батьківської громадськості, на підставі рішення педагогічної ради (протокол № 1 від 31.08.2023) години варіативного складника (35 год на рік (1 год на тиждень), додані до вивчення предмету мовно-літературної освітньої галузі (української мови) у 1-4 класах.

У початковій школі може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517, листа МОН України 1-9/332 від 22.05.2018).

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Для недопущення перевантаження учнів необхідно враховувати їх навчання в закладах освіти іншого типу (художніх, музичних, спортивних школах тощо). У закладі освіти за рішенням педагогічної ради при оцінюванні учнів дозволяється враховувати результати їх навчання з відповідних предметів (музика, фізична культура та ін.) у позашкільних закладах.

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти у навчальних програмах з усіх предметів і курсів передбачено 20% резервного часу. При складанні календарно-тематичного планування учитель може використовувати його на власний розсуд.

Освітня програма може мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для дітей з особливими потребами тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена (за потреби).

Перелік освітніх галузей

Освітня програма СЗШ № 22 м. Києва для 1-4 класів містить вісім основних освітніх галузей.

Мовно-літературна освітня галузь (українська мова у 1 класі реалізується через навчальний предмет «Українська мова», у 2-4 класах - через окремі предмети «Українська мова» і «Читання»). У навчальному плані на цю галузь відведено 7 навчальних годин та 1 годину варіативного складника (35 год на рік, 1 год на тиждень), які додані до вивчення предмету мовно-літературної освітньої галузі (української мови) у 1 - 4 класах.

У разі реалізації галузі через окремі предмети у 2 і 3 класах 8 навчальних годин розподіляються порівну на кожний предмет, тобто по 4 години.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети:

1 клас – інтегрований курс «Українська мова. Навчання грамоти»;

2 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Читання» ;

3 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання».

4 клас – навчальні предмети «Українська мова», «Літературне читання».

У 1-2 класах галузь ставить за мету розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;
- формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;
- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія «**Взаємодіємо письмово**» спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія «**Досліджуємо медіа**» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «**Досліджуємо мовні явища**» спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

У 3-4 класах метою галузі є формування мотивації вивчення української мови; розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності; формування комунікативної та інших ключових компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; розвиток логічного, критичного та образного мислення, мовленнєво-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української мови в гімназії.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів;
- формування повноцінної навички письма, уміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;
- залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Реалізація зазначених мети і завдань здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія «**Взаємодіємо усно**» спрямована на формування в учнів початкової школи умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних

ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія «**Взаємодіємо письмово**» передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія «**Досліджуємо медіа**» спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «**Досліджуємо мовні явища**» передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування у школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

На вивчення української мови в 3 і 4 класах виділено по 122 години (4 години на тиждень). Рекомендовано з української мови проводити урок розвитку зв'язного мовлення (1 годину на два тижні).

Назва предмета – «**Літературне читання**» зумовлює необхідність визначення його мети і завдань, що вимагає відповідної конкретизації змістових ліній і очікуваних результатів.

Мета – розвиток особистості молодшого школяра засобами різних видів читацької діяльності; формування читацької, комунікативної та інших ключових компетентностей; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток образного, критичного і логічного мислення та літературно-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української та зарубіжної літератури в освітньому закладі II ступеня.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів;
- формування в учнів повноцінної навички читання як універсального інструменту функціональної грамотності;
- розвиток інтересу і здатності до самостійної читацької діяльності для задоволення різних потреб читача;
- формування умінь опрацьовувати художні, науково-художні тексти;
- оволодіння прийомами структурно-сміслового і образного аналізу текстів різних видів;
- розвиток образного, критичного, логічного мислення та мовлення;

- формування умінь самостійної роботи з різними видами і джерелами інформації;
- формування прийомів роботи з дитячою книжкою, періодичною, довідковою літературою;
- формування вмінь безпечного і критичного використання медіапродукції, здатності створювати медіапродукти і спілкуватися за допомогою медіазасобів;
- розвиток уяви і здатності виявляти себе у різних видах літературно-творчої діяльності.

Відповідно до мети і завдань предмета «Літературне читання» визначено такі **змістові лінії**: «Пізнаємо простір дитячого читання»; «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»; «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»; «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»; «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»; «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»; «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти».

Реалізація змістових ліній програми з літературного читання здійснюється у процесі особистісно зорієнтованої розвивальної читацької і комунікативної діяльності учнів.

Враховуючи потреби та інтереси молодших школярів у пізнанні світу людей, природи, самопізнанні, залучаючи їх до вдумливого читання найкращих дитячих книжок, текстів, різних видів учитель виховує україномовну особистість, компетентного, критично мислячого читача, який розуміє цінність книги, відчуває красу рідного слова, збагачує свій читацький, мовленнєвий і пізнавальний досвід.

Змістова лінія **«Пізнаємо простір дитячого читання»** створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами і жанрами дитячою літературою, з різними видами довідкових, навчальних і медіа текстів, способами здобуття інформації у сучасному медіа просторі.

Простір дитячого читання передбачає взаємодію організованої і самостійної читацької діяльності учнів, що сприяє формуванню дитини-читача, який на завершення початкової школи має належний читацький кругозір, розуміє цінність читання і виявляє до нього інтерес, набуває достатній досвід використання з різною метою текстів різних видів.

Змістова лінія **«Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»** охоплює такі основні змістові блоки: удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час читання вголос і мовчки; самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності; оволодіння, з

поступовим нарощуванням ступеня складності, прийомами смислового читання (прийоми самостійного розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінного усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації); застосування видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового відповідно до мети читання.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»** спрямована на формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми в діалогічній і формі заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»** передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналіз, інтерпретацію з використанням літературознавчих понять (практично); формування умінь висловлювати рефлексивні судження у зв'язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду.

Змістова лінія **«Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»** передбачає формування і розвиток в учнів прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник і т.ін.); прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат;

приймів самостійного вибору книжок з використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки; умінь зв'язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на прочитану книжку.

Змістова лінія **«Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»** має на меті формування і розвиток в учнів понять про різні види медіа та використані в них вербальні і невербальні засоби впливу на читача; формування умінь і навичок сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами; виражати себе і спілкуватися з іншими за допомогою власних медіапродуктів.

Оволодіння медіаграмотністю є поліпредметним процесом, який передбачає зв'язок із щоденним життям дітей не лише в школі, а й поза нею, створення можливостей набувати досвід критичного осмислення різної медіапродукції, що має позитивно вплинути на розширення їхнього читацького і соціального досвіду, вироблення умінь відрізняти корисну інформацію від шкідливої, уникати імовірних для цього віку ризиків взаємодії з медіапродуктами.

Змістова лінія **«Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти»** передбачає розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проектах).

У 3-4 класах реалізація зазначених мети і завдань здійснюється за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища». Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в учнів початкової школи умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей. Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти. Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. На вивчення української мови в 3 і 4 класах виділено по 122 години (4 години на тиждень). Рекомендовано 3 години на тиждень проводити уроки української мови, 1 годину на два тижні – урок розвитку зв'язного мовлення.

Назва предмета – «Літературне читання» зумовлює необхідність визначення його мети і завдань, що вимагає відповідної конкретизації змістових ліній і очікуваних результатів. Мета – розвиток особистості молодшого школяра засобами різних видів читацької діяльності; формування читацької, комунікативної та інших ключових компетентностей; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток образного, критичного і логічного мислення та літературно-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української та зарубіжної літератури в освітньому закладі II ступеня. Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: - ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів; -

формування в учнів повноцінної навички читання як універсального інструменту функціональної грамотності; - розвиток інтересу і здатності до самостійної читацької діяльності для задоволення різних потреб читача; - формування умінь опрацьовувати художні, науково-художні тексти; - оволодіння прийомами структурно-сислового і образного аналізу текстів різних видів; - розвиток образного, критичного, логічного мислення та мовлення; - формування умінь самостійної роботи з різними видами і джерелами інформації; - формування прийомів роботи з дитячою книжкою, періодичною, довідковою літературою; - формування вмінь безпечного і критичного використання медіапродукції, здатності створювати медіапродукти і спілкуватися за допомогою медіазасобів; - розвиток уяви і здатності виявляти себе у різних видах літературно-творчої діяльності. Відповідно до мети і завдань предмета «Літературне читання» визначено такі змістові лінії: «Пізнаємо простір дитячого читання»; «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»; «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»; «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»; «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»; «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»; «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти». Реалізація змістових ліній програми з літературного читання здійснюється у процесі особистісно зорієнтованої розвивальної читацької і комунікативної діяльності учнів. Враховуючи потреби та інтереси молодших школярів у пізнанні світу людей, природи, самопізнанні, залучаючи їх до вдумливого читання 18 найкращих дитячих книжок, текстів, різних видів учитель виховує україномовну особистість, компетентного, критично мислячого читача, який розуміє цінність книги, відчуває красу рідного слова, збагачує свій читацький, мовленнєвий і пізнавальний досвід. Змістова лінія «Пізнаємо простір дитячого читання» створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами і жанрами дитячою літературою, з різними видами довідкових, навчальних і медіатекстів, способами здобуття інформації у сучасному медіапросторі. Простір дитячого читання передбачає взаємодію організованої і самостійної читацької діяльності учнів, що сприяє формуванню дитини-читача, який на завершення початкової школи має належний читацький кругозір, розуміє цінність читання і виявляє до нього інтерес, набуває достатній досвід використання з різною метою текстів різних видів. Змістова лінія «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного» охоплює такі основні змістові блоки: удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час

читання вголос і мовчки; самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності; оволодіння, з поступовим нарощуванням ступеня складності, прийомами смислового читання (прийоми самостійного розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінного усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації); застосування видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового відповідно до мети читання. Змістова лінія «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого» спрямована на формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми в діалогічній і формі заради досягнення певних життєвих цілей. Змістова лінія «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів» передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналіз, інтерпретацію з використанням літературознавчих понять (практично); формування умінь висловлювати рефлексивні судження у зв'язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду. Змістова лінія «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою» передбачає формування і розвиток в учнів прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник і т.ін.); прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; прийомів самостійного вибору книжок з використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки; умінь зв'язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на прочитану книжку та ін. Змістова лінія «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією» має на меті формування і розвиток в учнів понять про різні види медіа та використані в них вербальні і невербальні засоби впливу на читача; формування умінь і навичок 19 сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами; виражати себе і спілкуватися з іншими за допомогою власних медіапродуктів. Оволодіння медіаграмотністю є поліпредметним процесом, який передбачає зв'язок із щоденним життям дітей не лише в школі, а й поза нею, створення можливостей набувати досвід критичного осмислення різної медіапродукції, що має позитивно вплинути на розширення їхнього читацького і соціального досвіду, вироблення умінь відрізняти корисну інформацію від шкідливої, уникати імовірних для цього віку ризиків взаємодії з медіапродуктами. Змістова лінія «Перетворюємо та

інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти» передбачає розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проектах; складання есе, казок, віршів, закличок, загадок, оповідань та ін.).

Іншомовна освітня галузь

Національний стандарт початкової школи та нові програми з **іншомовної освітньої галузі** націлюють на досягнення учнями 1- 3 класів рівня pre-A1, дескриптори якого чітко визначені програмою відповідно до кожного виду мовленнєвої діяльності.

Головна **мета** навчання іноземної мови у початковій школі полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів.

Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення.

Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психо-фізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку.

У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування.

Завдання іноземної мови

у реалізації мети початкової загальної середньої освіти.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою.

Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою, щоб на кінець 4-го класу учні досягли рівня А1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Завдання полягає у формуванні вмінь:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;
 - розуміти на слух зміст автентичних текстів;
 - читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
 - здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань;
 - адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів;
 - використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
 - критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
 - висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.

Функції іноземної мови

у реалізації мети початкової загальної середньої освіти

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції.

Освітня функція спрямована на:

- усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;
- оволодіння знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країн виучуваної мови;
- залучення учнів до діалогу культур (рідної та іншомовної);
- розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;

— формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів (працювати з підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Виховна функція сприяє:

- формуванню в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;
 - розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;
 - емоційно-ціннісному ставленню до всього, що нас оточує;
- розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Розвивальна функція сприяє розвитку в учнів:

- мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;
- потребу подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;
- здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно-пошукової діяльності.

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здорове життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх навчальних предметів і є метапредметними. Виокремлення в навчальних програмах таких інтегрованих змістових ліній, як «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння з різних предметів у реальних життєвих ситуаціях.

Діяльність та уміння із змістових ліній добираються відповідно до комунікативної потреби, тематики ситуативного спілкування, віку та рівня підготовленості учнів.

Інтегровані змістові лінії та орієнтовні способи їх реалізації у початковій школі

Змістова лінія «Екологічна безпека та сталий розвиток» спрямована на формування основ соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- сприймання природи як цілісної системи;
- взаємозв'язок людини й навколишнього середовища;
- готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища;

Реалізація змістової лінії «Громадянська відповідальність» сприяє формуванню основ відповідального ставлення до громади і суспільства.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на уміння:

- усвідомлення дитиною власних прав і обов'язків;
- формування толерантного ставлення до інших;
- уміння співпрацювати та приймати спільні рішення.

Реалізація змістової лінії «Здоров'я і безпека» сприяє формуванню безпечного життєвого середовища та основ здорового способу життя.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- розуміння правил безпечної поведінки;
- усвідомлення впливу шкідливих звичок на здоров'я людини;
- дотримання здорового способу життя.

Змістова лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» спрямована на розуміння практичних аспектів фінансових питань.

Засобами іноземних мов учнів орієнтують на:

- усвідомлення власних фінансових потреб;
- продукування ідей та їх реалізацію;
- уміння визначати пріоритети та планувати дії.

Англійська мова

Навчальна програма є рамковою, а відтак не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, наприклад, Я, моя родина і друзі + Свята й традиції, Я, моя родина і друзі + Помешкання.

Мовний інвентар є орієнтовним і добирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі лексичні або граматичні теми. Розпочинаючи вивчення іноземної мови, учні початкової школи ще не достатньо володіють лінгвістичними поняттями рідної мови. Тому граматичні структури засвоюються імпліцитно шляхом сприймання мовленнєвих зразків у комунікативних ситуаціях. Більшість граматичного матеріалу вивчається на рівні лексичних одиниць: учні засвоюють окремі граматичні явища у мовленнєвих зразках, і їм не потрібно пояснювати

морфологічні та синтаксичні зв'язки між частинами мови або структурними одиницями, що входять до зразка

У 1 класі дитина знайомилася з літерами алфавіту, запам'ятовувала звуко-буквені відповідності, вчилася розуміти і встановлювати звуко-буквені зв'язки за першим звуком інших слів, засвоєних в усному мовленні. Поступово дитина навчається впізнавати в графічних зображеннях літер звуки і пов'язувати їх в слова, читати за аналогією.

У 2 класі продовжується становлення первинних навичок читання, яке має відбуватись на фундаменті засвоєної в усній формі лексики.

Діти вчать:

- читати слова, значення яких їм відомі;
спілкуватися іноземною мовою в усній та письмовій формі;
- читати короткі оповідання, віршики, загадки, що впливатиме на розвиток фонематичного слуху та інтонаційно-вимовних навичок;
- набувати первинні навички письма.

Поступовий, системний процес навчання читання і письма сприятиме зростанню впевненості школяра в своїх силах, що мотивуватиме його до нових успіхів у вивченні іноземної мови.

У 3 та 4 класах продовжується закладання психолінгвістичних основ іншомовної комунікативної компетенції, продовжується тренування органів чуття (слуху і зору) молодшого школяра для успішного сприйняття акустичних і графічних сигналів, тренування його артикуляційного апарату з метою успішного формування кінестетичних образів звуків, букв, слів, коротких фраз шляхом активного навчання за допомогою різноманітних видів навчальної діяльності на основі компетентісного підходу.

Математична освітня галузь

Математична освітня галузь (математика) сприяє розвитку особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

У 1-2 класах досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;

- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань початкового курсу математики здійснюється за такими змістовими лініями: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення;

ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Математичні задачі і дослідження»** спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

У 3-4 класі метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;

- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія **«Математичні задачі і дослідження»** спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано **орієнтовний перелік** додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню.

Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності.

Рекомендовано раз на два тижні проводити уроки для організації та виконання міжпредметних навчальних проєктів, міні-досліджень тощо.

Громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича освітні галузі («Я досліджую світ») є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Змістова лінія «**Робота з даними**» передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація;
- класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;
- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;
- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«**Людина**» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«**Людина серед людей**» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«**Людина в суспільстві**» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«**Людина і природа**» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

«**Людина і світ**» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв).

Типова навчальна програма дає змогу вчителеві самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку).

Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Зміст **технологічної освітньої галузі** реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв'язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;

- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-прикладному мистецтві;

- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;

- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими змістовими лініями: «Інформаційно-комунікаційне середовище», «Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія **«Інформаційно-комунікаційне середовище»** охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробках; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія **«Середовище проектування»** спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування – моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія **«Середовище техніки і технологій»** передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія **«Середовище соціалізації»** спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благочинної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Метою **інформатичної освітньої галузі** (інформатика) є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій, формування інформатичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

У 2 класі досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

За результатами формування предметної компетентності випускники початкової школи повинні використовувати початкові знання вміння та навички для:

- доступу до інформації (знання де шукати і як отримувати інформацію);
- опрацювання інформації;
- перетворення інформації із однієї форми в іншу;
- створення інформаційних моделей;
- оцінки інформації за її властивостями.

У 3-4 класах метою інформатичної освітньої галузі є формування у здобувача освіти інформаційно-комунікаційної та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання завдань з використанням цифрових пристроїв та інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку критичного, аналітичного, синтетичного, логічного мислення, реалізації творчого потенціалу, формування активної, відповідальної, безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Головними завданнями є формування умінь

- знаходити та опрацьовувати інформацію із використанням пошукових систем;
- створювати інформаційні об'єкти та опрацьовувати їх у програмних середовищах;
- здійснювати індивідуальну й колективну діяльність в інформаційному середовищі;
- критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем;
- дотримуватися етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- дотримуватися правил безпечної роботи з комп'ютерними пристроями.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за змістовими лініями «Інформація. Дії з інформацією», «Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією», «Об'єкт. Властивості об'єкта», «Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання» «Алгоритми»

Змістова лінія **«Інформація. Дії з інформацією»** базується на розумінні дитиною поняття «інформація». Здобувачі освіти мають уміти наводити приклади інформації, властивостей інформації, форм подання та дій з інформацією з повсякденного застосування, ефективно використовувати інформацію.

Поняття інформації, її властивостей, форм подання та використання у навчальному процесі розширюється і доповнюється на кожному етапі навчання. Таким чином забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Змістова лінія **«Комп'ютерні пристрої для здійснення дій із інформацією»** передбачає формування уявлення про те, що людина в житті постійно зустрічається з інформацією, працює з нею та може використовувати при цьому сучасні засоби ІТ з умінням захистити свій інформаційний простір. Для практичних робіт використовуються програми (онлайн-середовища Інтернету, додатки для мобільних пристроїв).

У ході реалізації змістової лінії **«Об'єкт. Властивості об'єкта»** розглядаються поняття об'єкта, властивостей об'єктів і значень цих властивостей.

Діти мають наводити із власного життя приклади різних об'єктів, їхніх властивостей і значень цих властивостей, впорядковувати та групувати об'єкти на основі значень властивостей, мати уявлення про вплив значень властивостей об'єктів на подальше їх використання та опрацювання. Вчать будувати складні об'єкти із запропонованих частин, в тому числі самостійно доповнюючи з відсутніх компонентів, представляти інформацію про них різними способами - у вигляді чисел, тексту, зображень, схем, таблиць, презентацій; змінювати значення властивостей текстових та графічних об'єктів; досліджувати об'єкти за допомогою створених моделей. Об'єктний підхід має пронизувати навчання теоретичного та практичного матеріалу всіх змістових ліній курсу.

Змістова лінія **«Створення інформаційних моделей. Змінення готових. Використання»** забезпечує розвиток навичок створення інформаційної моделі в різних програмних середовищах, зокрема у

табличній формі; початкових навичок використання різноманітних засобів інформаційних технологій для вирішення навчальних завдань; сприймати та представляти інформацію у вигляді тексту: читати та змінювати тексти, визначати ключові слова в тексті, створювати та опрацьовувати текст; сприймати різноманіття графічних даних; створювати власні зображення у вигляді малюнків та творчо опрацьовувати готові зображення; презентувати інформацію у вигляді слайдів.

Змістова лінія «Алгоритми» спрямована на розвиток розуміння поняття виконавця, його середовища, команди, системи команд виконавця алгоритму, основних алгоритмічних структур, зокрема, слідування, розгалуження та повторення; умінь виконувати готові алгоритми, а також складати прості алгоритми для виконавців, які працюють у певному зрозумілому для відповідної вікової категорії середовищі, використовуючи просту систему їхніх команд;

навичок шукати помилки в послідовності команд, аналізувати зміст завдань на складання алгоритму для виконавців; вміння розв'язувати задачі з повсякденного життя, застосовуючи алгоритмічний підхід: уміння планувати послідовність дій для досягнення мети, передбачати можливі наслідки.

Курс розрахований на 105 годин: по 35 годин у кожному класі з розрахунку 1 година на тиждень

Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Забезпечується поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізація, повторення, закріплення, що сприяє формуванню ключових та предметної компетентностей і способів діяльності на вищому рівні узагальнення.

Учитель може змінювати порядок вивчення тем та самостійно визначає обсяг (кількість годин) на вивчення кожної теми курсу, а також на повторення, узагальнення та систематизацію під час вивчення кожної теми, вибудовуючи найбільш доречну для конкретного класу траєкторію навчання.

Важливо щоб здобувачі освіти зрозуміли головні особливості безпечної роботи з інформаційними джерелами та почали використовувати відповідні навички та знання при вивченні інших навчальних предметів. Важливим є задоволення пізнавальних інтересів здобувачів освіти, підтримка їх творчої ініціативи та прагнення до освоєння нових інформаційно-комунікаційних технологій, що створюватиме відчуття доступності в постійному оновленні своїх компетентностей.

Особливості організації навчально-виховного процесу: для дотримання норм безпеки дитини рекомендується організувати навчання у закритому захищеному інформаційному середовищі. Облікові записи для 7електронного листування та співпраці в мережі створює адміністратор навчального закладу.

Оцінювання якості підготовки здобувачів освіти з предмету здійснюється в таких аспектах:

- 1) рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) здатність до застосування вивченого матеріалу у практичній діяльності;
- 3) свідоме та відповідальне ставлення до етичних, міжкультурних та правових норм інформаційної взаємодії;
- 4) вміння співпрацювати;
- 5) використання матеріалу із повсякденного життя, навчальних предметів; 6) свідоме знанняправил безпечної праці.

Мистецька освітня галузь (мистецтво) сприяє всебічному художньо-естетичному розвитку особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за змістовими лініями: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на

соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей).

Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню ключових компетентностей, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною).
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) (математична компетентність).
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (інформаційно-комунікаційна компетентність);
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (навчання впродовж життя); співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (підприємливість та фінансова грамотність).

- опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (культурна компетентність);
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (інноваційність).

Культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей.

Мистецька освітня галузь реалізується через інтегрований курс «Мистецтво».

Фізкультурна освітня галузь (фізична культура) сприяє всебічному фізичному розвитку особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров'я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров'я та фізичного розвитку;
- використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;
- формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;
- розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;
- формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;
- розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесною гри, вміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими змістовими лініями: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами;

забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування вміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

Основні форми організації освітнього процесу

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів, а саме:

- різні типи уроку,
- екскурсії,

- віртуальні подорожі,
- спектаклі,
- квести, які вчитель організує у межах уроку або в позаурочний час.

В умовах дії правового режиму воєнного стану заклад освіти самостійно визначає особливості організації освітнього процесу, враховуючи рішення військової адміністрації м.Києва та засновника. Навчальний рік організуємо за очною формою навчання. За особливих безпекових умов може бути змішана форма.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової середньої освіти

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту») з урахуванням досягнень попереднього етапу розвитку здобувачів освіти.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов. Для дітей з особливими потребами тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі.

Освітня програма має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

- 1) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та однією з іноземних мов;
- 2) математична;
- 3) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 4) інноваційність;
- 5) екологічна;
- 6) інформаційно-комунікаційна;
- 7) здатність до навчання впродовж життя;
- 8) громадянські та соціальні компетентності;

9) культурна;

10) підприємливість та фінансова грамотність

Освітня програма має потенціал для формування у здобувачів таких **наскрізних умінь**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів

здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання.

За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру.

Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, вміннях, навичках та їх корекції. інтересу, відповідальності, ініціативності.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів.

Відповідно до [пункту 28](#) Державного стандарту початкової освіти отримання даних, їх аналіз та формулювання суджень про результати навчання учнів здійснюють у процесі:

1) формувального оцінювання, метою якого відстеження особистісного розвитку учнів й ходу опановування ними навчального досвіду як основи компетентності та побудову індивідуальної освітньої траєкторії особистості;

2) підсумкового оцінювання, метою якого є співвіднесення навчальних досягнень учнів з обов'язковими/очікуваними результатами навчання, визначеними [Державним стандартом](#) / освітньою програмою.

Оцінювання передбачає організацію діяльності учнів задля отримання даних про стан сформованості очікуваних результатів

навчання, визначених учителем для певного заняття / системи занять з певної програмової теми на основі освітньої програми закладу освіти.

Залежно від дидактичної мети й пріоритетної функції оцінювання, особливостей змісту навчального предмета / інтегрованого курсу та з урахуванням етапу опанування програмовим матеріалом у цілому та етапу опанування очікуваним результатом навчання, зокрема отримання даних, пропонуємо здійснювати під час різних видів навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка може бути: за формою - *індивідуальною, груповою, фронтальною*; за способом виконання - *усною* (бесіда, розповідь, переказ, діалог тощо), *письмовою* (окремі навчальні завдання, у тому числі тестові, компетентнісні завдання, перекази, диктанти тощо, а також діагностувальні роботи), *практичною* (дослід, практична робота, навчальний проект, учнівське портфоліо, спостереження, робота з картами, заповнення таблиць, побудова схем, моделей тощо), *програмованою* (з використанням електронних засобів навчання, дозволених для використання в закладах загальної середньої освіти). З урахуванням опрацьованого програмового матеріалу відповідно до календарно-тематичного плану та готовності учнів виконувати завдання вчитель самостійно може визначати форму, спосіб, зміст, час виконання навчально-пізнавальної діяльності і фіксувати їх у планах-конспектах уроків/занять.

За отриманими даними про результати навчання, на основі їх аналізу залежно від дидактичної мети й пріоритетної функції оцінювання, пропонуємо визначати оцінку як показник досягнень навчально-пізнавальної діяльності учня/учениці.

Задля уніфікації термінів та зручності їх використання в практичній діяльності пропонуємо оцінювальне судження називати вербальною оцінкою, оцінювальне судження із зазначенням рівня результату - рівневою оцінкою.

Вербальну і рівневу оцінки можуть виражати як усно, так і письмово. Рекомендуємо характеризувати процес навчання та його результати доброзичливими, лаконічними, чіткими, об'єктивними, конкретними оцінювальними судженнями. Рівень результату навчання рекомендуємо визначати з урахуванням динаміки його досягнення та позначати буквами: "початковий" (П), "середній" (С), "достатній" (Д), "високий" (В)".

Результат оцінювання особистісних надбань учня/учениці у 1-4 класах виражати вербальною оцінкою, а об'єктивних результатів навчання учня/учениці у 1-2 класах - вербальною оцінкою, у 3-4 класах - або вербальною оцінкою, або рівневою оцінкою за вибором закладу загальної середньої освіти на підставі рішення його педагогічної ради.

Вона дозволяє забезпечити об'єктивність і точність результату оцінювання та розроблена з урахуванням таких показників:

якість знаннєвого складника компетентностей (дієвість, гнучкість, міцність, повнота, глибина, узагальненість, системність; до того ж визначальними ознаками є дієвість і гнучкість знаннєвого складника, що виявляються у готовності учня/учениці застосовувати знання в навчальних ситуаціях);

сформованість діяльнісного складника компетентностей за рівнями реалізації навчальної діяльності: рівень розпізнавання і копіювання зразків, репродуктивний, продуктивний, продуктивно-творчий рівні;

прояв мотиваційно-ціннісного складника компетентностей, а саме умотивованості, пізнавального початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти складається з наступних компонентів:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма початкової освіти передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом. Реалізація освітньої програми початкової освіти забезпечує всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та

розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

**Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва
(1-Б, 2-Б, 3-Б, 4-Б класи), розроблена на основі Освітньої програми за
педагогічною технологією «Росток»**

Пояснювальна записка

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва 1-Б, 2-Б, 3-Б, 4-Б класи (далі – Освітня програма) розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту» (ст.15) та Постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти», розроблена на основі Освітньої програми за педагогічною технологією «Росток» (науковий керівник Пушкарьова Т. О.), лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1045, яка затверджена наказом МОН України від 29.04.2021 № 483 «Про реалізацію інноваційного освітнього проекту всеукраїнського рівня за темою «Впровадження в освітній процес педагогічної технології «Росток» в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти на травень 2021 – листопад 2027 роки».

У 2023- 2024 навчальному році освітній процес у закладі загальної середньої освіти організовується відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», з неухильним дотриманням Постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 2023 року №782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні», листа МОН України від 16.08.2023 № 1/12186-23, Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394, зі змінами, внесеними наказом МОЗ від 01.08. 2022 № 1371, відповідно до наказу МОН України № 563 від 15 травня 2023 року).

Модельна навчальна програма освітньої програми «Росток» для 1-2 класів та 3-4 класів визначені такими, що відповідають Державному стандарту початкової освіти (лист Держслужби якості освіти України від 24.05.2018 №01-22/323 «Про результати аналізу освітньої програми на відповідність Державному стандарту початкової освіти».

Освітня програма окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти (далі – Державний стандарт), враховуючи що метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до

вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Освітня програма початкової школи за педагогічною технологією «Росток» передбачає планування й організацію єдиного комплексу освітніх компонентів початкової освіти, визначених Законом України «Про освіту», Державним стандартом початкової освіти.

Початкова освіта передбачає поділ на два цикли – 1–2 класи і 3–4 класи, що враховують вікові особливості розвитку та потреб дітей і дають можливість забезпечити подолання розбіжностей у їхніх досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

В освітній програмі дотримано основних методологічних позицій, визначених у Типовій освітній програмі початкової школи, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко. Але запропонована програма побудована й на інших методологічних засадах.

Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Освітня програма для 1-2 класів та 3-4 класів початкової школи, що працюють за педагогічною технологією «Росток» передбачає застосування принципів, що визначені в Типових освітніх програмах початкової школи, а саме:

- дитиноцентризму і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту навчання;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;

- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Реалізація цієї програми передбачає також:

- систематичне, паралельне використання ігрового, конструктивного, творчого методів та прийомів, у тому числі методів ейдетики;

- адекватне використання життєвого досвіду кожної дитини в процесі розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності;

- розвиток в учнів саморефлексії та рефлексії;

- принцип рухової активності, збереження психофізичного та духовного здоров'я дітей, їх емоційного благополуччя.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких ключових компетентностей:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити

професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Наскрізні вміння слугують підставою для інтеграції освітніх галузей.

Враховуючи інтегрований характер компетентності, в процесі реалізації Освітньої програми за педагогічною технологією «Росток» використовуються внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу вмінь у нові ситуації.

Освітня програма, розроблена для закладу загальної середньої освіти, за педагогічною технологією «Росток» визначає:

- загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти, відповідно до освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової освіти;

- перелік та пропонований зміст освітніх галузей, укладений за змістовими лініями;

- орієнтовну тривалість і можливу інтеграцію освітніх галузей у логічній послідовності вивчення навчального матеріалу;

- форми організації навчального процесу у початковій школі та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

***Загальний обсяг навчального навантаження
та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей,
предметів, дисциплін.***

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 1-Б класу закладу загальної середньої освіти СЗШ № 22 м. Києва складає 805 годин/навчальний рік (23 год/ тиждень), для учнів 2-Б класу складає 875 годин/навчальний рік (25 год/ тиждень), 3-Б та 4-Б класів- 910 годин/навчальний рік (26 год/ тиждень).

Структура навчального року побудована за семестрами, організація освітнього процесу не призводить до перевантаження учнів та забезпечує безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти (**Додаток № 1**)

Навчальний день у 1-4 класах розпочинається ранковими зустрічами, метою яких є створення психологічно комфортної атмосфери в класному колективі та формування в учнів мотивації до навчальної діяльності. Перші 15 хвилин навчального дня відводяться на ранкову зустріч. Решта часу навчального дня розподіляється між уроками, відповідно до навчального плану, та перервами (**Додаток № 2-3**).

У цілому, навчальний день не перевищує час, що визначають за кількістю академічних годин, передбачених навчальним планом закладу загальної середньої освіти, та тривалістю перерв між уроками.

Для кожного класу розклад дзвінків є гнучким і коригується вчителем з урахуванням особливостей учнів класу та дидактичної доцільності запланованої на день навчальної діяльності.

У закладі передбачено варіант навчального плану початкової школи з українською мовою навчання та зорієнтований на роботу за 5-денним навчальними тижнем.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень для учнів 1-4 класів закладу освіти окреслено у навчальному плані з українською мовою навчання, що працюють за педагогічною технологією «Росток» (далі – навчальний план). Навчальний план визначає тижневий обсяг навчального навантаження здобувачів освіти (**Додаток № 7**).

Гранично допустиме навчальне навантаження учнів встановлено відповідно до вимог Закону України «Про загальну середню освіту», враховані санітарно-гігієнічні норми та нормативна тривалість уроків:

у 1 класі – 35 хвилин, у 2-4 класах – 40 хвилин.

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру першого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими предметами, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів.

Навчальний план початкової школи передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти через структурування змісту початкової освіти, охоплює інваріантну складову, сформовану на державному рівні, та варіативну складову, в якій передбачено 35 год на рік (1 год на тиждень) у 1-4 класах.

Повноцінність початкової освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з бюджетів.

На основі навчальної програми предмета вчитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя.

Розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Автономія вчителя забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-

педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

При розробленні календарно-тематичного планування вчителям необхідно самостійно вибудовувати послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Учитель може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю, з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Враховуючи індивідуальні освітні потреби учнів, наявність матеріально-технічної бази школи, педагогічних кадрів та побажання батьківської громадськості, на підставі рішення педагогічної ради (протокол № 1 від 31.08.2023) години варіативного складника (35 год на рік, 1 год на тиждень), додані до вивчення предмету мовно-літературної освітньої галузі (української мови) у 1-4 класах.

У початковій школі може здійснюватися поділ класів на групи при вивченні окремих предметів відповідно до чинних нормативів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517, листа МОН України 1-9/332 від 22.05.2018).

Відповідно постанови Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти» години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Для недопущення перевантаження учнів необхідно враховувати їх навчання в закладах освіти іншого типу (художніх, музичних, спортивних школах тощо).

У закладі освіти за рішенням педагогічної ради при оцінюванні учнів дозволяється враховувати результати їх навчання з відповідних предметів (музика, фізична культура та ін.) у позашкільних закладах.

Відповідно до вимог Державного стандарту початкової освіти у навчальних програмах з усіх предметів і курсів передбачено 20% резервного часу. При складанні календарно-тематичного планування учитель може використовувати його на власний розсуд.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитинства, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток; формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до Української держави, рідного краю, культури українського народу, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я. Програму побудовано на засадах діяльнісного та компетентнісного підходів, ідей інтегрованого навчання. Вектор діяльнісного підходу спрямований на організацію процесу навчання, а компетентнісний – на досягнення певних результатів, формування компетентностей (тобто компетентності формуються в процесі діяльності, компетентнісний і діяльнісний підходи нерозривно пов'язані між собою). Реалізація змісту освітньої програми з урахуванням особистісного, компетентнісного та діяльнісного підходів, ідей інтегрованого навчання є можливою на основі технологічного підходу, що включає систему дій учителя й учнів, спрямованих на досягнення наперед визначеної мети шляхом послідовного та неухильного виконання певних навчальних завдань в умовах оперативного зворотного зв'язку. Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Освітня програма може мати корекційно-розвивальний складник для осіб з особливими освітніми потребами. Для дітей з особливими потребами тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена. Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження індивідуального розвитку учнів у процесі навчання. За цих умов контроль-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів освіти формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів просування конкретного учня у навчанні, а визначення особистих результатів учнів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє стимулюванню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин і корекції у знаннях, уміннях, навичках.

Навчальні досягнення учнів у 1-2 класах підлягають формувальному (вербальному) оцінюванню. Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток учнів;

вибудувати індивідуальну траєкторію розвитку дитини;

діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню;

аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб здобувача освіти; мотивувати до прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, відсутність побоювання помилитися, переконання у власних можливостях і здібностях.

Навчальні досягнення учнів у 3-4 класах підлягають формувальному та підсумковому оцінюванню.

Підсумкове оцінювання передбачає зіставлення навчальних досягнень здобувачів з конкретними очікуваними результатами навчання, визначеними освітньою програмою.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, коригування та прогнозування їх розвитку можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень учнів на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації цілей початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Перелік та зміст освітніх галузей.

Освітню програму за педагогічною технологією «Росток» укладено за освітніми галузями, передбаченими Державним стандартом початкової освіти: Мовно-літературна (українська мова та література) (МАО); Іншомовна освіта (ІНО);

Математична (МАО);

Природнича (ПРО);

Технологічна (ТЕО); Інформатична (ІФО);

Соціальна і здоров'язберезувальна (СЗО);

Громадянська та історична (ГІО);

Мистецька (МІО);

Фізкультурна(ФІО).

Реалізацію певних освітніх галузей (у їх освітніх компонентах) заклад освіти, може здійснювати на основі вільного вибору програм згідно з умовами й можливостями закладу, що відповідає ст.33 Закону України «Про освіту».

**МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
УКРАЇНСЬКА МОВА І ЧИТАННЯ**

Освітня програма мовно-літературної галузі представлена навчальними предметами «Українська мова» у 1 класі та «Українська мова і читання» для 2 класів педагогічної технології «Росток» створена на основі Державного стандарту початкової освіти. Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей. Досягнення визначеної мети передбачає реалізацію таких завдань:

- формування в здобувачів освіти мотивації вивчення української мови як мови державної, враховуючи їх вікові особливості;
- виховання позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, прагнення вдосконалювати своє мовлення;
- розвиток образного і логічного мислення, мовлення, уяви, інтелектуальних і літературно-творчих здібностей школярів, їх пізнавальних інтересів.

В освітній програмі мовно-літературної галузі «Українська мова і читання» для 1-2 класів педагогічної технології «Росток» дотримано основних методологічних позицій, визначених у Типовій освітній програмі початкової школи, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко. Але запропонована програма базується й на інших методологічних засадах. Найважливіші особливості методологічної бази й змісту цієї програми:

- формування повноцінних навичок читання і письма;
- розвиток уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;
- формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації; - ознайомлення здобувачів освіти з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;
- формування вмінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);
- дослідження мовних одиниць і явищ, опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

- залучення школярів до практичного застосування вмінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань освітньої програми мовно-літературної галузі «Українська мова і читання» для 1-2 класів педагогічної технології «Росток» виділено такі змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Пишемо. Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, оцінювати, перетворювати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей. Навчання за цією лінією спрямоване на розвиток умінь здійснювати такі види мовленнєвої діяльності, як слухання-розуміння (аудіювання) та говоріння (що, у свою чергу, є чинниками формування таких видів мовленнєвої діяльності, як читання та письмо, а також інформаційно-комунікаційної, громадянської, соціальної, культурної та інших 13 компетентностей). Для цього використовуються різноманітні методи та прийоми, забезпечується систематичний контроль за сформованістю відповідних умінь. Передбачено збільшення лексичного запасу, ускладнюється граматичний лад мовлення, розширюється тематика й поглиблюється логіка міркувань у висловлюваннях, що пропонуються для слухання. Відповідно поступово підвищуються вимоги до швидкості, точності сприйняття усного мовлення, розуміння прослуханого, уміння зосереджувати довільну увагу протягом більш тривалого часу. Усе це обумовлює необхідність постійно удосконалювати навичку аудіювання. Здобувачі освіти вчать стежити за розвитком думки: помічати в тексті слова, найбільш важливі для розуміння висловлювання, усвідомлювати значення загального тону, тембру, темпу, сили голосу. Робота над побудовою діалогічних і монологічних висловлювань здійснюється на основі побаченого або почутого. Необхідною умовою навчання побудови висловлювань є наявність комунікативного мотиву.

Мовленнєвий розвиток здобувачів освіти відбувається під керівництвом учителя (робота у парі з однокласником або в малій групі), а також самостійно, що залежить від мети уроку, навчального завдання, інтересу та ступеня підготовленості молодших школярів.

З метою створення мовленнєвих ситуацій, які спонукають їх до говоріння, під час організації мовленнєвої діяльності широко застосовуються дидактичні казки, використовуються сюжетно-рольові ігри.

Специфіка роботи з казками (слухання, переказування, інсценізація, складання власних казок) створює сприятливі умови для розвитку усного мовлення, а спілкування здобувачів освіти у процесі підготовки до інсценізації казок виробляє культуру спілкування.

Змістова лінія «Читаємо» передбачає формування в молодших школярів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибрати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

У змістовій лінії «Читаємо» виокремлено інтегрований курс «Навчання грамоти: читання» в 1 класі.

Змістова лінія «Читаємо» передбачає одночасно як формування повноцінної навички читання в здобувачів освіти, які не читають або лише починають читати, так і розвиток навички читання у «читаючих» першокласників, тобто таких, які вже вміють читати.

Вони під час читання розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо та брати участь в інсценізації прочитаного.

Змістом інтегрованого курсу враховано читацький досвід та літературну картину світу, що були сформовані в дитини до початку навчання у 1-му класі, на етапі дошкільної освіти. Правильно організований художньо-естетичний та мовленнєвий розвиток старших дошкільників засобами художньої літератури, навчання елементів грамоти, досвід слухання 6-річною дитиною читання художніх творів старшими сприяє виникненню інтересу до книги, розширює читацький кругозір, стимулює бажання навчитися читати. Крім того, з перших днів перебування здобувача освіти в школі невміння читати може створювати певний психоемоційний дискомфорт: не можна прочитати назву книжки, підпис малюнка чи казкових героїв, заголовок на шкільному плакаті або стенді тощо. Тому навчитися читати стає однією з перших. Освітня програма для інтегрованих курсів «Навчання грамоти: читання» та «Навчання грамоти: письмо» педагогічної технології «Росток» реалізується на уроках читання й письма з використанням міжпредметних зв'язків (образотворче та музичне мистецтво, трудове навчання, інформатика тощо).

У такій ситуації у вчителя виникає необхідність навчити здобувачів освіти читати більш швидким темпом, виходячи з їх інтересів та можливостей. Особливістю освітньої програми інтегрованого курсу «Навчання грамоти: читання» педагогічної технології «Росток» є оптимізація процесу формування навички читання в першокласників відповідно до індивідуальних можливостей та інтересів дітей 6-річного віку, що надає можливість першокласникові вільно себе почувати в будь-яких життєвих ситуаціях вже у перші місяці перебування в школі, самостійно знайомитися з дитячою книгою. Читання – складний психофізіологічний процес, який здійснюється завдяки взаємодії декількох механізмів, серед яких провідну роль грають зоровий, мовленнєво-рухомий, мовленнєво-слуховий та смисловий. Оскільки знання букв (зорове розпізнавання графічних елементів) є тим фактором, без якого не можна навчитися читати, програмою передбачено такий порядок формування навички читання:

→ запам'ятовування букв голосних звуків (а, е, є, і, и, ї, у, ю, я); → читання сполучень букв, що позначають голосні звуки;

→ вивчення літер приголосних звуків відповідно до алфавітного порядку букв; читання складів, утворених із букв голосних та приголосних звуків (різні способи поєднання);

→ читання слів та речень;

→ читання текстів.

Новизна освітньої програми інтегрованого курсу «Навчання грамоти: читання» педагогічної технології «Росток» полягає у широкому використанні механізмів наочного, зорового запам'ятовування складів з використанням ігрових прийомів та у відсутності зв'язку читання із процесом навчання письма.

Завдання реалізації інтегрованого курсу «Навчання грамоти: читання»:

- зробити процес навчання читання легким і цікавим, враховуючи вікові особливості шестирічних першокласників;

- прискорити процес формування уміння правильно, усвідомлено та виразно читати складами та словами.

Період навчання читання складається з таких етапів:

1. Загальнозорієнтовувальний. Здобувачі освіти отримують загальні уявлення про те, що читання є важливим винаходом людства, яке є основною формою пізнання навколишнього світу. Читання – мовленнєва діяльність людини. Роль уміння читати в житті школярів і дорослих людей. 2.

Початковий: удосконалення вміння читати складами та цілими словами: - вивчення букв, на позначення голосних звуків; читання букв, на позначення

голосних звуків та буквосполучень двох голосних (наприклад: ао, ае, оа, еа...);

- вивчення букв приголосних звуків (за алфавітним порядком); читання складів (прямих та обернених) з буквами алфавіту (наприклад: ба, аб);

- читання складів та знаходження їх у словах;

- читання складів із злиттям двох чи трьох букв, на позначення приголосних (ска, стра та ін.);

- конструювання і читання слів з вивченими складами.

3. Формувальний: удосконалення вміння читати плавно складами та цілими словами:

- формування вміння читати прості слова складами;

- формування вміння читати слова без поділу на склади;

- формування вміння читати слова та прості речення в українських народних казках: «Колобок», «Рукавичка», «Колосок» та ін.;

- практичне ознайомлення з розділовими знаками: крапка, знак питання, знак оклику, кома.

4. Основний: удосконалення вміння читати цілими словами:

- розвиток уміння правильно та усвідомлено читати речення;

- розвиток уміння читати виразно речення та тексти;

- формування й удосконалення читацької навички (усвідомленості, правильності, виразності, швидкості).

Змістова лінія «Пишемо. Взаємодіємо письмово» спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, вмінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

У змістовій лінії «Пишемо. Взаємодіємо письмово» виділено інтегрований курс «Навчання грамоти: письмо» в 1 класі. Серед багатьох проблем початкової школи однією з найбільш гострих і актуальних є формування графіки письма у шестирічних першокласників.

Ураховуючи загальні фізіологічні особливості сучасних дітей (слабкість моторики руки) та тенденції в їх психоемоційному розвитку, пропонується проводити засвоєння написання букв за генетичним методом. Генетичний метод має такі особливості: малі та великі літери українського алфавіту поділені на групи за подібністю їх елементів; письмо букв відбувається на основі генезису, тобто утворення кожної наступної літери здійснюється шляхом приєднання нового елемента до попередньої букви або до головного елемента, що лежить в основі нової групи букв; написання

літер вивчається за порядком всезростаючих труднощів – від легшого до важчого. Цим, власне, і визначається актуальність розробки нової програми.

В основу створення програми покладено положення методичного листа МОН України "Основні технічні характеристики форм рукописних букв українського алфавіту для використання в загальноосвітніх навчальних закладах України", в якому зазначено основні зміни, що відбулися у сучасній школі в системі каліграфічного письма, та нової редакції Державного стандарту початкової освіти (див.: рішення колегії МОН України від 18 липня 2003 р. (протокол № 8/2-19) // Початкова школа. – 2004. – № 1. – С.12). Працюючи з ліворукими здобувачами освіти (якщо такі є в класі), вчитель повинен застосовувати особливу методику навчання письма, не переучуючи їх писати правою рукою. Завдання уроків письма полягають у тому, щоб:

- формувати у шестирічних першокласників необхідні практичні уміння і навички, зокрема, підготувати руку до письма; навчити їх користуватися письмовим приладдям; уміти каліграфічно писати склади, слова та речення з вивченими буквами; координувати каліграфічні навички, формуючи початкові уміння ритмічного безвідривного письма в межах можливого; навчити їх правильного, каліграфічного та швидкого письма в зошитах і на дошці;

- дати молодшим школярам елементарні відомості з історії виникнення та розвитку письма;

- здійснювати національне виховання, формувати патріотично настроєну, творчу особистість, здатну любити красу;

- виробляти мотивацію у навчанні письма. Навчання письма поділяється на три періоди: підготовчий – підготовка руки до оволодіння письмом, письмо елементів букв; основний – письмо літер українського алфавіту; вивчення основних з'єднань букв; письмо слів, речень; корекційний – удосконалення письма букв, слів, речень, текстів. Завданням підготовчого періоду є підготовка руки дитини до оволодіння письмом, розвиток координації м'язової пам'яті. У підготовчий період здійснюється формування і розвиток таких умінь:

- правильно розташовувати на столі (парті) письмове приладдя;

- правильно сидіти за партою під час письма, тримати ручку чи олівець у руці, зошит – на парті;

- орієнтуватися на сторінці зошита (знаходити основний рядок, верхню, нижню, похилу й міжрядкову лінії);

- формувати правильні рухи рукою під час письма в рядку та одночасно контролювати графічні дії;

- обводити контури предметних малюнків та заштриховувати їх різними лініями, подібними до елементів літер;
- писати основні та додаткові елементи великих і малих букв;
- дотримуватися гігієнічних правил письма.

Завдання основного періоду – це навчання правильного письма літер алфавіту шляхом поділу їх на групи від найлегшого начерку до найскладнішого, поєднання букв українського алфавіту, написання слів та речень. Ознайомлення здобувачів освіти зі способами сполучень літер відбувається в процесі навчання писати букви.

Усі малі та великі літери українського алфавіту поділено на 8 груп. Малі букви Перша група – і, ї, и, й, ш – букви складаються в основному з короткої прямої похилої лінії із заокругленням унизу праворуч та окремих додаткових елементів; друга – ц, щ, у – літери в своїй основі мають коротку пряму похилу лінію із заокругленням унизу праворуч із додаванням петель; третя – г, п, т, р – основним елементом цих букв є коротка пряма похила лінія із заокругленням угорі ліворуч, унизу – праворуч; четверта – н, ч, к – у своєму складі мають коротку пряму похилу і коротку горизонтальну лінії, коротку пряму похилу лінію із заокругленням унизу праворуч та додаткові елементи; п'ята – л, м, г – в основі їх є похила лінія із заокругленням унизу ліворуч; шоста – я, ь, о, а, ю, б, ф – до складу цих букв входять малі овали з поєднанням окремих елементів; сьома – с, є, е, х, ж – складаються в основному з малих півовалів; восьма – в, д, з – у своїй основі мають малі овали та півовали, довгу пряму похилу лінію із петлею вгорі або внизу. Великі букви Перша група – І, Ї – в основному складаються із довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч та штрихом угорі зліва; друга – И, Й, Ш, Ц, Щ, Ч – у своєму складі мають в основному довгу пряму похилу лінію із заокругленням угорі ліворуч та внизу – праворуч; третя – У, Н, К – складаються в основному із довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч, штрихом угорі зліва та окремих елементів; четверта – Л, М, А, Г – основним елементом їх є довга пряма похила лінія із заокругленням унизу ліворуч і праворуч; п'ята – Г, П, Т – до складу їх входять довга пряма похила лінія із заокругленням унизу ліворуч і праворуч, а також прямої горизонтальної лінії із заокругленням зліва вниз; шоста – Я, О, Ю, Ф – основним елементом їх є великі овали, довгі прямі похилі лінії із заокругленням унизу ліворуч та праворуч; сьома – С, Є, Х, Ж, З, Е – в основі їх є великі півовали; восьма – Р, В, Б, Д – складаються в основному з півовалів, довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч та петлею.

Під час основного періоду проходить формування і розвиток таких умінь: • правильно називати літери алфавіту та усвідомлювати їх написання за допомогою тактильних рецепторів дитячої руки, використовуючи при цьому прийом дотику до букв (із наждачного паперу чи ліпленням із пластиліну та ін.) та порівняння їх з друкowanими;

- уточнювати правильне написання букви та її елементів шляхом «письма» у повітрі;

- каліграфічно писати літери, слова та речення у зошитах з похилою лінією; • правильно поєднувати букви;

- писати під диктовку букви, склади, слова, речення, невеликі тексти;
- записувати рукописними буквами друкowanі склади, слова.

Після вивчення букв здобувачі освіти мають можливість себе спробувати у найпростішій писемній практиці: підписувати малюнки чи предмети, утворювати нові слова з додаванням чи заміною літер, висловлювати свої думки, почуття окремими словами та реченнями. Завданням корекційного періоду є закріплення набутих умінь і навичок та корекція каліграфічних помилок шляхом індивідуальної, парної та групової роботи, надання вчителем індивідуальної допомоги у відпрацюванні навичок каліграфічного письма. Молодші школярі вдосконалюють уміння записувати рукописними буквами друкowanі слова, прості за будовою речення та невеликі тексти. Навчання в першому класі завершується пропедевтичним вивченням української мови з метою отримання загальних знань про мову і мовлення. Проводячи роботу з формування писемного мовлення в здобувачів освіти, здійснюється заохочення їх записувати свої думки та враження в доступній формі, створюючи творчий продукт (наприклад: власні міні- книжечки тощо).

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає формування в них умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» спрямована на аналіз молодшими школярами мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних понять, норм літературної вимови та правил українського правопису, на формування в них умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. Здобувачі освіти одержують початкові уявлення про мову як засіб спілкування, пізнання, впливу; про існування у світі різних мов, про державну мову та інші мови, якими послуговуються в Україні.

Завданнями реалізації змістової лінії «Досліджуємо мовні явища» є:

- отримання загальних уявлень про мову як засіб спілкування;
- вивчення українського алфавіту;
- удосконалення графічних навичок письма;
- пропедевтичне формування знань про одиниці різних мовних рівнів (звуки мовлення, слова в їх лексичному і граматичному значеннях, речення, текст);
- формування початкових умінь орфографічно правильно писати слова, вживати пунктуаційні знаки;
- розвивати вміння користуватися мовними засобами відповідно до норм літературної мови (орфоепічних, лексичних, граматичних).

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» характеризується практичною спрямованістю, яка виявляється і в тому, що навчальні досягнення здобувачів освіти 1 – 2 класів з мови оцінюються не стільки за обсягом знань з мови, скільки за мовними вміннями: будувати речення, різні за інтонацією, структурою та метою висловлювання; правильно утворювати форми слова і будувати словосполучення; дотримуватися норм лексичної сполучуваності, вимови, наголошування слів.

Важливими навчальними вміннями молодших школярів, які перевіряються з діагностичною метою, є вміння списувати з друкованого тексту та вміння співвідносити фонетичний і графічний образи слова, ділити слова на склади, визначати наголошений склад, позначати звуки слова відповідними буквами без їх пропусків, замін, вставлянь і переставлянь.

Важливою складовою навчання мови є формування навичок письма. Необхідно навчати писати охайно та розбірливо; швидкість письма має задовольняти навчальні потреби здобувачів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

Робота з навчання письма передбачає формування у них культури оформлення письмових робіт (відступ від попередньої роботи чи від верхнього краю сторінки, розташування на рядку заголовка, дотримання абзаців, полів, охайність підкреслень, виправлень та ін.).

Реалізація змісту навчання української мови і читання передбачає загальнокультурний розвиток здобувачів освіти і підготовку їх до життєдіяльності в українському суспільстві, характерною особливістю якого є полікультурність та багатонаціональність.

Засобами загальнокультурного розвитку виступає використання в процесі навчання народознавчого матеріалу, текстів історичної та морально-етичної тематики, інформації про відомих українців минулого і сьогодення,

підготовка та залучення молодших школярів до проведення свят і обрядів, ознайомлення з історією їх виникнення.

З метою формування культури поведінки в сім'ї доцільно ознайомлювати з українськими традиціями в родинних стосунках. Підготовка до життя в українському соціумі передбачає також засвоєння ними назви рідної держави та її столиці, ознайомлення з державними символами України, усвідомлення значення державної мови, виховання патріотичних почуттів, шанобливого ставлення до інших націй, які проживають в Україні, та їхніх мов.

Для забезпечення успішної адаптації в шкільному середовищі дітей потрібно вчити спілкуватися з однокласниками, іншими дітьми та дорослими, вправляти їх у виконанні соціальних ролей: читача бібліотеки, учасника різноманітних культурних заходів тощо. З цією метою слід використовувати відповідні навчальні тексти, складати діалоги на різноманітну тематику та ін. В Освітній програмі визначено вимоги до очікуваних результатів навчання здобувачів освіти, вказано відповідний зміст.

Змістові лінії реалізуються через такі інтегровані курси і навчальні предмети: 1 клас – інтегровані курси "Навчання грамоти: читання" та "Навчання грамоти: письмо". 2 клас – навчальні предмети "Українська мова", "Читання".

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ **Іншомовна освіта (англійська мова)**

Реалізація мовно-літературної освітньої галузі у Типовій навчальній програмі для закладів загальної середньої освіти, які працюють за педагогічною технологією «Росток» передбачає використання навчальної Програми початкової школи з іншомовної освіти (англійська мова), розробленої авторським колективом за участю науковців Національної Академії педагогічних наук та за її сприяння, відповідно до Державного стандарту початкової освіти. Метою іншомовної освіти у початковій школі є формування іншомовної комунікативної компетентності для безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування, що забезпечує розвиток інших ключових компетентностей та задоволення різних життєвих потреб здобувача освіти. Початковий етап навчання іноземної мови у сучасному закладі загальної середньої освіти надзвичайно важливий, оскільки в цей період закладаються психолінгвістичні основи іншомовної комунікативної компетенції, необхідні та достатні для подальшого її розвитку й удосконалення. Тут відбувається становлення засад для формування іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та

орфографічних навичок, а також умінь сприймати на слух, говорити, читати й писати у межах визначених програмою результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів. Зміст навчання іноземної мови у початковій школі добирається відповідно до психофізіологічних особливостей учнів молодшого шкільного віку. У початковій школі важливо зацікавити учнів вивченням іноземної мови, викликати в них позитивне ставлення до предмета, вмотивувати необхідність володіння іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування. Завдання іноземних мов у реалізації мети початкової освіти. Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. На кінець 4-го класу учні закладів загальної середньої освіти досягають рівня А1, а учні 38 спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов – рівня А2. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими

МАТЕМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Початковий курс математики є складовою у системі неперервної математичної освіти, яка узгоджується з дошкільною освітою та курсом математики основної школи. Програма з математики розроблена відповідно до змісту і вимог математичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти. Навчання математики спрямоване на формування та розвиток ключових компетенцій та предметної математичної компетентності молодших школярів, зокрема таких цілей і реалізації відповідних завдань:

- розвиток особистості учня на засадах створення цікавої, змістовної та значущої з позицій загальних уявлень про навколишній світ системи математичних понять;
- навчання молодших школярів побудови, дослідження та застосування математичних моделей світу;
- формування в учнів спеціальних умінь і навичок, необхідних у повсякденному житті, а також для оволодіння систематичними курсами алгебри та геометрії.

Зазначені цілі реалізуються через виконання головних завдань вивчення початкового курсу математики:

- уточнення, поглиблення та розвиток сенсорних умінь молодших школярів;
- формування уявлень про натуральне число, обчислювальних навичок з натуральними числами і нулем;
- розв'язування задач, які розкривають зміст арифметичних дій і відношень «менше на», «більше на», «менше в», «більше в»; «на скільки більше», «на скільки менше»;
- формування уявлень про основні геометричні фігури й тіла, початкового досвіду вимірювань та обчислень геометричних величин, вироблення необхідних графічних умінь;
- формування початкових умінь та здатності доказово міркувати й пояснювати свої дії та розвиток відповідних мовленнєвих умінь, пов'язаних із використанням математичних термінів і символів;
- розвиток логічного мислення.

Ця змістова лінія розкривається через втілення в зміст програми правил лічби, способів порівняння кількості предметів і вмінь ними користуватися; методів формування в учнів умінь показувати й називати предмети, за певними ознаками і властивостями виділяти з групи один чи кілька предметів із певними ознаками, порівнювати їх, вживати відповідну термінологію, зокрема терміни «стільки само», «більше», «менше», вживати кількісні та порядкові числівники.

Змістова лінія «Числа. Дії з числами» розкривається протягом вивчення всього початкового курсу математики і реалізується в програмі при формуванні уявлень про натуральний ряд та порядок чисел у ньому, цифру і число, помісцеве значення цифр при позначенні на письмі натурального числа в межах мільйона; про утворення дробу, чисельник, знаменник.

У програмі змістова лінія «Математичні вирази» представлена матеріалом, який дає учням уявлення про числовий вираз та його значення, про буквений вираз, а також сприяє формуванню вмінь обчислювати значення числового виразу за заданими числовими значеннями букв, які входять до нього.

Змістова лінія «Просторові відношення. Геометричні фігури» у програмі реалізується через формування таких понять: точка, пряма, відрізок, промінь, кут, трикутник і його елементи, чотирикутники, види чотирикутників, коло і круг, куб, куля, циліндр, піраміда, конус.

Особливістю вивчення більшості геометричних понять у даній програмі є їх раннє введення на основі спеціально побудованої системи. При цьому спочатку основна увага приділяється формуванню просторових уявлень, розвитку мовлення й практичних навичок креслення.

З перших уроків 1 класу учні знайомляться з такими геометричними фігурами: квадрат, прямокутник, трикутник, коло. Запропонований прийом розрізання цих фігур на частини і складання нових фігур з отриманих частин допомагає учням усвідомити інваріантність площі, сприяє розвитку комбінаторних здібностей. Поряд із цими конкретними питаннями розглядаються більш абстрактні поняття точки, відрізка, ламаної лінії, багатокутника. Уже в 1 класі учні знайомляться з такими загальними поняттями як область, границя, мережа ліній та ін. Ці поняття мають топологічний характер, тому межі їхнього застосування дуже великі. Порівняна легкість їх засвоєння забезпечується тим, що топологічні уявлення розвиваються в учнів раніше, ніж метричні.

В 2 класі програмою передбачено формування найпростіших просторових понять: куб, паралелепіпед, циліндр, піраміда, куля, конус, а також умінь розв'язувати задачі на обчислення площі поверхні та об'єму паралелепіпеда, що супроводжується кресленням розгорток, склеюванням фігур за їх розгортками. Подібні задачі не тільки розвивають просторові уявлення і формують практичні навички, але є також засобом наочної інтерпретації досліджуваних арифметичних фактів. Наприклад, обчислення площі прямокутника є наочною моделлю дії множення, а обчислення об'єму паралелепіпеда обґрунтовує сполучну властивість цієї арифметичної дії. Сформовані уявлення і навички створюють базу для дослідження і «відкриття» властивостей геометричних фігур.

Розкриття змістової лінії «Просторові відношення. Геометричні фігури» забезпечується включенням у програму понять довжини відрізка, периметра та площі багатокутника і реалізацією вмінь будувати й вимірювати, виявляти різні геометричні закономірності, формулювати припущення, гіпотези, логічно обґрунтовувати, доводити. Усе це формує необхідні практичні навички для повноцінного вивчення систематичного курсу геометрії, мотивує аксіоматичну побудову даного курсу, допомагає учням усвідомити зміст їхньої діяльності на уроках геометрії в старших класах. Досить серйозна увага приділяється в програмі розкриттю змістової лінії «Величини». До таких величин, необхідних для вивчення в початковому курсі математики, віднесені: довжина, час, швидкість, маса, об'єм, вартість. У змісті програми також закладені форми й методи формування знань про співвідношення і залежність між величинами, одиниці їх вимірювання, а також умінь скорочено записувати величини, розв'язувати задачі на визначення швидкості, часу, відстані, ціни, кількості та вартості. Програма має певні змістово-методичні особливості. Особливістю даної програми є її гуманітарна спрямованість, яка

реалізується через принцип моделювання як базисний. Він полягає в тому, що зміст програми відбиває основні ідеї математичного моделювання. При цьому формування уявлень про сутність математичного пізнання починається з 1 класу. Це означає, що пріоритет у навчанні математики дається не передачі готового знання, а оволодінню основними методами математичної діяльності, самостійному «відкриттю» учнями властивостей і співвідношень об'єктів реального світу. Добір змісту і послідовність вивчення основних математичних понять визначений основами системного підходу. Побудована багаторівнева система початкових математичних понять дозволяє встановити порядок уведення фундаментальних понять, що забезпечує наступність зв'язків між ними і безперервний розвиток усіх змістово-методичних ліній курсу математики. Таким чином, реалізується наступність між дошкільною освітою, початковою й основною школою. Важливе місце при розробці програми було відведено розв'язанню питання про роль і співвідношення понять множини та величини.

Ці поняття складають генетичну основу для формування поняття числа. Особливістю даної програми є те, що ці важливі поняття розвиваються паралельно, причому наочні властивості операцій над множинами та величинами знаходять відбиття одне в одному. А числа (з одного боку, натуральні, а з іншого боку – додатні дійсні) дають учням можливість, необхідну для використання властивостей, які вивчались.

Саме такий підхід забезпечує успішне застосування отриманих математичних знань для розв'язання практичних задач. Таким чином, синтез теоретико-множинного підходу до початкового курсу математики з вивченням скалярних величин і їхніх властивостей забезпечує ефективність формування математичних понять у школярів. Зазначений підхід визначає головну особливість розробленої програми: уведення поняття числа в ній здійснюється на основі тих реальних джерел, які привели до виникнення цього поняття, тобто на основі лічби та вимірювання. У цьому знаходить своє відображення двоїста природа числа, а в більш глибокому аспекті – двоїста природа нескінченних систем, з якими має справу математика: дискретною, зчисленою нескінченністю та континуальною нескінченністю. Вимірювання величин пов'язує натуральні числа з дійсними, тому подальший розвиток числової лінії йде як нескінченне уточнення процесу вимірювання величин. Оскільки частина знань початкового курсу математики має практичну спрямованість і застосовується реально, програма включає такі поняття, як частина й ціле, взаємодія частин, оператор, алгоритм як об'єкт дослідження та як засіб навчання.

Наприклад, у 1 класі учні докладно вивчають розбиття множин та величин на частини, взаємозв'язок цілого та його частин. Потім виявлені закономірності стають основою формування обчислювальних навичок, навчання дітей розв'язуванню рівнянь і текстових сюжетних задач. Протягом усього періоду вивчення математики в початковій школі програмою передбачено розширення і поглиблення розуміння учнями поняття "частина".

За програмою для 1 класу: частина – це будь-яка складова цілого. Ціле може складатися з 2-х, 3-х, ..., n -ої кількості частин, які необов'язково рівні між собою.

Глибоке розуміння й оперування якісними поняттями полегшить молодшому школяру процес розв'язання математичних задач. Важливим засобом навчання математики є змістовна лінія «Сюжетні задачі». Задачі виступають засобом і ціллю навчання. За допомогою задач відбувається ілюстрування застосування математичного матеріалу для розв'язання конкретних життєвих ситуацій, процесів, операцій, дій. По-друге, розв'язання практичних задач спонукає учня до міркування, розвитку мислительських процесів, уміння будувати судження, аналізувати, порівнювати, робити висновки. Розв'язання сюжетних задач забезпечує взаємозв'язок теорії математики та реального життя учня, вирішує завдання формування громадянської та ключової компетентності. У програмі подано вимоги щодо формування умінь розв'язувати сюжетні задачі, задачі різних типів на арифметичні дії (додавання, віднімання, множення й ділення). За програмою розглядаються задачі геометричного змісту, задачі, що містять величини, задачі з буквеними даними. Особлива увага приділяється формуванню та розвитку уміння учня переходити від текстової моделі задачі до її схематичного моделювання (таблиця, короткий запис, графічне зображення у вигляді числових відрізків тощо); уміння записувати розв'язання задачі математичним виразом чи рівнянням. Основне завдання змістовної лінії «Робота з даними» – формування умінь учнів працювати з інформацією, поданою в різних формах: блок-схеми, «квадратна» таблиця додавання, графічні схеми до задач; ілюстрування зв'язків та залежностей між компонентами та результатами арифметичних дій; взаємозв'язку між парами дій; залежності і зв'язку трійки взаємопов'язаних величин (час, швидкість при прямолінійному русі і відстань; ціна одного предмета, їх кількість і вартість тощо); трикутної таблиці додавання для знаходження результатів дій додавання й віднімання. Реалізація завдань змісту та вимог змістовної лінії «Робота з даними» здійснюється в темах:

- Мережі ліній. Читання графів (2 клас).

- Програма дій. Алгоритми (2 клас).
- Програми із запитаннями (2 клас).

У 2 класі при вивченні загального поняття операції розглядаються такі питання: над якими об'єктами виконується операція, у чому полягає суть операції, який результат операції. При цьому операції можуть бути як абстрактними (додавання чи віднімання чисел, множення на дане число тощо), так і конкретними (розбирання і збирання іграшки, готування їжі тощо). При обговоренні будь-яких операцій ставиться питання про можливість їх послідовного виконання. Оскільки операції можуть виконуватися в різному порядку, ставиться також завдань про їх переставлення та сполучення. Послідовне виконання певних операцій означає планомірну діяльність, яка виконується за заданою програмою. При цьому розрізняються нерозгалужені, розгалужені та циклічні програми. Знайомство з цими питаннями не тільки допомагає учням успішніше оволодіти традиційно важкими питаннями шкільної програми з математики (наприклад, порядок дій у виразах, алгоритми дій з багатоцифровими числами), а й готує їх до засвоєння дуже важливої для сучасного життя ідеї програмування, реалізації завдань компетентності з питань ІКТ. Як правило, запис загальних властивостей операцій над множинами та величинами випереджає відповідні навички учнів у виконанні аналогічних операцій над числами. Це дозволяє створити для кожної з таких операцій загальну рамку, у яку потім, з мірою введення нових класів чисел, вкладаються операції над цими числами і властивості цих операцій.

Таким чином, дається теоретично узагальнений спосіб орієнтації у вченнях про кінцеві множини, величини та числа, що дозволяє потім розв'язувати великі групи конкретних задач всіх типів. Загальний підхід до операцій над числами і буквеним записом властивостей цих операцій дозволяють розкрити перед учнями спільність текстових сюжетних задач, які мають зовні різні фабули, але єдиний математичний зміст. Це дозволяє розкрити найважливішу ідею ізоморфізму математичних моделей, що створює умови для роз'яснення учням ролі та значення математичного методу дослідження реального світу. У програмі підсилені алгоритмічна, логічна й комбінаторна лінії, які розвиваються в процесі вивчення арифметичних, алгебраїчних і геометричних питань програми.

Наприклад, уже в 1 класі учні перевіряють істинність висловлень, складають різні комбінації із заданих елементів, виконують дії за зразком тощо. Функціональна лінія будується навколо поняття функціональної залежності величин, що є, як відомо, генетичною основою поняття функції, проміжною моделлю між реальною дійсністю і загальним поняттям функції. Програмою

передбачено формування уявлень про поняття "швидкість зближення" і "швидкість віддалення".

Враховуючи вікові особливості мислення молодших школярів, а саме його конкретно-образну основу, спираючись на сформоване в учнів розуміння конкретного змісту дій додавання і віднімання і його використання при розв'язуванні задач, а саме: додавати і віднімати можна лише числа, які мають однакові найменування, – в процесі навчання розв'язуванню задач про одночасний рух двох об'єктів у різних напрямках доцільним є завдання навчити дітей оперувати поняттями "швидкість зближення" і "швидкість віддалення". Це дозволить не тільки істотно полегшити пошук і розуміння шляху розв'язання задач на одночасний рух, а й навчить дітей свідомо підходити до вибору бб раціонального способу розв'язання задачі, доведе практичну значимість розподільного закону множення.

Нове знання вводиться не через передачу готового знання, а через самостійне «відкриття» його дітьми.

Постановка навчальної задачі забезпечує мотивацію поняття. «Відкриття» поняття учнями здійснюється за допомогою виконання ними предметних дій з реальними об'єктами та їх графічними схемами – дія виконується в зовнішньому плані, будується орієнтовна основа цієї дії (ООД).

Первинне закріплення забезпечує проходження етапу зовнішнього мовлення – діти проговорюють уголос і одночасно виконують у письмовому вигляді встановлені алгоритми дії. У навчальній самостійній роботі дія вже не супроводжується мовленням, алгоритми дії учні проговорюють «про себе» (внутрішнє мовлення). І, нарешті, у процесі виконання заключних тренувальних вправ дія переходить у внутрішній план й автоматизується (розумова дія). Описане вище введення понять дозволяє істотно збільшити міцність знань і темп вивчення матеріалу без перевантаження дітей. При цьому створюються сприятливі умови не тільки для практичного впровадження результатів психолого-педагогічних досліджень, а й для реалізації принципу моделювання, оскільки вже на етапі введення поняття розкривається його походження і практична значущість. Щоб зробити процес навчання цікавим для кожної дитини, використовується прийом, який можна назвати «випереджальною багатолінійністю». Після введення поняття, яке вимагає для опрацювання тривалого часу, проводиться ознайомлення учнів з такими математичними фактами, які не входять на даному віковому етапі до обов'язкових результатів навчання, а сприяють розвитку дітей, розширенню їхнього світогляду, формуванню інтересу до математики, готують подальше, більш глибоке, вивчення математичних понять. Таким чином, тренувальні вправи виконуються паралельно з

дослідженням нових математичних ідей, тому вони не стомлюють дітей, тим більше, що вони виконуються, як правило, у формі гри (кодування і вивчення, розшифровка, відгадування загадок та ін.). Наприклад, після прийомів додавання та віднімання в межах 9 приділяється значний час на формування відповідних навичок лічби, які доводяться до автоматизму, але при паралельному вивченні таких питань, як «Кубик Рубіка», «Чарівні цифри», «Рівність фігур» тощо. Ці питання, як правило, безпосередньо пов'язані з досліджуванним матеріалом, розширюють і поглиблюють його або послідовно продовжують одну зі змістово- методичних ліній курсу. Так, наприклад, грань «Кубика Рубіка» складається з 9 клітинок, що дозволяє запропонувати учням велике число цікавих для них вправ на лічбу в межах 9. Крім того, у формі гри продовжується знайомство з геометричною фігурою «куб». При знайомстві з «чарівними цифрами» узагальнюються знання дітей про додавання та віднімання чисел і властивості цих операцій, виникає можливість глибше усвідомити зміст понять «число» і «цифра», уперше розглядається історичний аспект розвитку поняття про число тощо. Таким чином, кожна дитина з невисоким рівнем підготовки має можливість «не поспішаючи» відпрацювати необхідні навички, а більш підготовлені діти постійно одержують складніші завдання, що робить уроки математики привабливими для всіх дітей: і сильних, і слабких. Навчання ведеться у «зоні найближчого розвитку дитини» (Л.С. Виготський), що приводить до значного розведення рівня подачі матеріалу й рівня чинних державних стандартів. При такому підході створюються умови для різнорівневої підготовки дітей, що забезпечує засвоєння необхідних стандартів знань усіма дітьми. Разом з тим, при неправильному розумінні задач навчання виникає небезпека формування в дитини негативної самооцінки («я не можу», «у мене не виходить»). Тому принципово важливо створити в класі атмосферу довіри, доброзичливості, захопленості, що дозволяє посправжньому «розкритися» і повірити у свої сили кожному учню. Розширений і поглиблений зміст програми у порівнянні із змістом математичної освіти, окресленим у Державних стандартах початкової загальної освіти, дає можливість вчителю коригувати темп дослідження засвоєння програмового матеріалу в залежності від навчальних можливостей учнів класу за умови дотримання послідовності опрацювання тем програми і перенесення (а не вилучення) окремих тем до наступного класу. В курсі програми велика увага приділяється розвитку варіативності мислення, творчих здібностей дітей, їх емоційної сфери. Для цього розроблені й реалізовані нові методики вивчення багатьох важливих розділів шкільної програми з математики: формування обчислювальних навичок та

геометричних уявлень, розв'язання рівнянь і текстових задач, у тому числі задач на рух, задач на частини й проценти. За номенклатурою понять дана програма початкового курсу математики несуттєво відрізняється від інших варіантів програм, її ядром є ті самі змістово-методичні лінії. Проте принципи її побудови, структура змісту програми та нові методичні підходи створили необхідні умови для ефективної реалізації поставленої в програмі мети. Організація навчально-виховного процесу Дидактичною основою пропонованого курсу є нова модель навчання. Вона містить у собі: понятійний опис цілей утворення і методу їхньої реалізації, структуру підготовки і проведення уроків (технології діяльнісного методу), систему дидактичних принципів, котрі описують умови організації взаємодії між учителем і учнями в процесі навчання, і систему моніторингу результатів навчання. У програмі побудована нова модель навчання, що забезпечує синтез ідей розвивального навчання, які не конфліктують між собою. В основу дидактичної системи програми покладено аксіоматичну базу методологічної теорії діяльності виходячи з вимог:

- системного тренінгу комунікативних здібностей і видів діяльності у всій повноті;
- включення в нову систему навчання досвіду традиційної школи;
- синтезу ідей провідних педагогів і психологів про активізацію навчально-пізнавальної діяльності дітей. Загальним поняттям для всіх існуючих теорій розвивального навчання є поняття діяльності, яке повністю погоджується дидактичними вимогами активності дитини в традиційній моделі навчання. Дидактична система діяльнісного методу включає в себе такі дидактичні принципи:

1. Принцип діяльності проявляється в тому, що формування особистості учня і просування його в розвитку здійснюється не тоді, коли він сприймає готове знання, а в процесі його власної діяльності, яка направлена на «відкриття» ним нового знання.

2. Принцип безперервності означає таку організацію навчання, коли результат діяльності на кожному попередньому етапі забезпечує початок наступного етапу. Безперервність процесу забезпечується інваріативністю технології і наступністю між всіма ступенями навчання на рівні змісту і методики.

3. Принцип цілісного уявлення про світ означає, що зміст утворення повинен не тільки відображати мову і структуру наукового знання, але й формувати узагальнене, цілісне уявлення про світ (природу, суспільство, самого себе), про роль і місце кожної науки в системі наук.

4. Принцип мінімакса полягає в тому, що школа пропонує кожному учню зміст навчання на максимальному (творчому) рівні і забезпечує його засвоєння на рівні соціально безпечного мінімуму (державного стандарту знань).

5. Принцип психологічної комфортності передбачає зняття стресостворюючих факторів навчального процесу, створення в школі й на уроці спокійної, доброзичливої атмосфери, орієнтованої на реалізацію ідей педагогіки співпраці.

6. Принцип варіативності передбачає розвиток в учнів варіативного мислення, тобто поняття можливості різних варіантів розв'язання проблеми, формування здатності до систематичного перебору варіантів і вибору оптимального варіанта.

7. Принцип творчості передбачає максимальну орієнтацію на творче начало в навчальній діяльності школярів, набуття ними власного досвіду творчої діяльності. Перелічені дидактичні принципи систематизують ідеї традиційної дидактики й забезпечують цілеспрямоване розв'язання задач розвивального навчання в загальноосвітній школі.

Технологія діяльнісного методу, який реалізує дану систему дидактичних принципів, має таку структуру:

1. Самовизначення до діяльності (організаційний момент). На даному етапі формується позитивне самовизначення учня до діяльності на уроці, а саме:

- 1) створюються умови для виникнення внутрішньої потреби включення в діяльність ("хочу");
- 2) виділяється змістова область ("можу").

2. Актуалізація знань і фіксація утруднень у діяльності. Даний етап передбачає, перш за все, підготовку мислення дітей до проєктувальної діяльності:

- 1) актуалізацію знань, умінь і навичок, достатніх для побудови нового способу дій;
- 2) тренування відповідних розумових операцій.

Для завершення етапу створюється перешкода в індивідуальній діяльності учнів, яка фіксується ними самими.

3. Постановка навчальної проблеми.

На даному етапі учні співвідносять свої дії з використовуваним способом дій (алгоритмом, поняттям тощо) і на цій основі виявляють і фіксують у зовнішньому мовленні причину перешкоди.

Учитель організовує комунікативну діяльність учнів з дослідження проблемної ситуації, яка виникла, у формі евристичної бесіди. Завершення

етапу пов'язане з постановкою мети й формулюванням (чи уточненням) теми уроку.

4. Побудова проекту виходу з утруднення («відкриття» дітьми нового знання). На даному етапі передбачається вибір учнями методу розв'язання проблемної ситуації і на основі обраного методу висування й перевірка ними гіпотез. Учитель організує колективну діяльність дітей у формі мозкового штурму (підготовчий, спонукальний діалог тощо). Після побудови й обґрунтування нового способу дій він фіксується в мовленні та знаково відповідно до формулювань і позначень, прийнятих у культурі. На завершення встановлюється, що навчальну задачу розв'язано.

5. Первинне закріплення в зовнішньому мовленні. Учні у формі комунікативної взаємодії розв'язують типові завдання на новий спосіб дій з проговорюванням установленого алгоритму в зовнішньому мовленні.

6. Самостійна робота з самоперевіркою за зразком. При проведенні даного етапу використовується індивідуальна форма роботи: учні самостійно виконують завдання на застосування нового способу дій, здійснюють їхню самоперевірку, крок за кроком порівнюючи зі зразком, і самі оцінюють її. Емоційна спрямованість етапу складається з організації ситуації успіху, яка сприяє включенню учнів до подальшої пізнавальної діяльності.

7. Включення до системи знань і повторення. На даному етапі нове знання включається до системи знань. У разі потреби виконуються завдання на тренування раніше вивчених алгоритмів і підготовку введення нового знання на наступних уроках.

8. Рефлексія діяльності (підсумок уроку). На даному етапі проводиться самооцінка учнями діяльності на уроці. На завершення фіксується ступінь відповідності поставленої мети й результатів діяльності та намічається мета наступної діяльності. Запропонований підхід до проведення уроків вивчення нового знання побудовано на основі понятійного інструментарію теорії діяльності. Він забезпечує не тільки системне тренування дійових здібностей учнів, формування в них готовності до саморозвитку, але й проходження всіх необхідних етапів глибокого та міцного засвоєння знань. Дана структура уроку, зберігаючи загальні закономірності, може видозмінюватися залежно від вікового етапу навчання й типу уроку. Методичне забезпечення програми

Підручник являє собою неперервний єдиний комплекс, представлений 16-ма частинами, зробленими у формі зошита з друкованою основою. За програмою 1-4 учні проходять 4 зошити за рік. Обрана форма підручника допомагає дітям самостійно реалізувати ключову компетентність здобувати знання, реально формує в них головне вміння – вміння вчитись.

Варіативність завдань дозволяє кожній дитині знайти в підручнику матеріал, який відповідає рівню її здібностей та спрямованості інтересів. Матеріал підручника розбито на короткі фрагменти. Така структура зручна в практичній роботі вчителя: не обмежуючи його творчості, вона допомагає в тематичному й поурочному плануванні. Зручна вона і для дітей, оскільки дозволяє їм долати труднощі навчання поступово, крок за кроком. Підручник забезпечений методичними рекомендаціями для вчителів. Він може використовуватися в усіх типах навчальних закладів, орієнтованих на розвивальне навчання й екологічне виховання учнів. Структура програми Програма представлена в табличній формі, що містить дві частини: зміст навчання і вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів. У змісті навчання вказано той навчальний матеріал, який підлягає вивченню у відповідному класі. Вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів орієнтують на результати навчання, які є об'єктом контролю й оцінювання. Зміст навчання математики структуровано за темами з визначенням кількості годин на їх вивчення.

**«НАВКОЛИШНІЙ СВІТ»
«ПРИРОДНИЧА», «ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА», «СОЦІАЛЬНА ТА
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА»,
«МИСТЕЦЬКА» ОСВІТНІ ГАЛУЗІ**

Програма інтегрованого курсу «Навколишній світ» забезпечує реалізацію освітніх галузей «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Технологічна», «Мистецька» у відповідності до Державного стандарту початкової освіти. Поєднання в змісті інтегрованого курсу «Навколишній світ» елементів природознавства, технологій, суспільствознавства, історії, екології, природоохоронної діяльності, збереження здоров'я, етики, естетики, українознавства, літератури та мистецтва створює сприятливі умови для досягнення основної мети: формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку.

Мета інтегрованого курсу «Навколишній світ» реалізується через завдання:

- формування в учнів основ наукового світогляду, місце людини в ньому; засвоєння узагальнених та емпіричних понять, які відображають

основні закономірності реального світу, розширюють і систематизують соціальний та пізнавальний досвід учнів;

- особистісного розвитку школяра, формування у нього почуття патріотизму, належності до етносоціального та соціально-культурного середовища, до природи і суспільства, виховання громадянина України, ознайомлення з соціальними нормами і традиціями українського народу;

- формування загальноприйнятих стандартів поведінки, толерантної взаємодії з людьми, ціннісних орієнтацій у різноманітних галузях життя, культурній спадщині України, сім'ї, рідного краю; усвідомлення учнями універсальної цінності життя; екологічної, естетичної, валеологічної, практичної, моральної і пізнавальної цінностей природи;

- ознайомлення з основними методами пізнання; розширення життєвого досвіду учнів як основи розвитку особистості через використання активних, пошукових, творчих методів у процесі вивчення різноманітних природних і суспільних явищ у їхній єдності і взаємодії; здійснення пропедевтики навчання на наступних освітніх рівнях. Інтегрований курс «Навколишній світ» спрямований на розвиток логічного мислення учнів, загальнонавчальних, дослідницьких умінь; творчих здібностей, позитивної мотивації до пізнання природи і суспільства; толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок. Мета курсу «Навколишній світ» реалізується за допомогою комплексного застосування традиційних та інноваційних методів навчання, формування навчальних компетенцій в процесі виконання таких завдань:

- формування уявлення учнів про цілісність світу, його єдність, взаємозв'язки, взаємозалежності, властивості, закономірності;

- формування теоретичних та емпіричних понять;

- формування основ наукового світогляду; - формування екологічної культури, уявлень про місце людини в природі як її невід'ємної частини; засвоєння традицій українського народу;

- забезпечення єдності інтелектуального та емоційного сприйняття природи, заохочення учнів до практичної природоохоронної діяльності; розвиток екологічно грамотного, відповідального ставлення до природних ресурсів рідного краю, своєї країни і всього світу в цілому;

- виховання моральної спрямованості особистості, усвідомлення учнями етичних та естетичних норм поведінки в усіх напрямках їх життєдіяльності;

- створення умов для різнобічного розвитку учнів, їх емоційно-вольової сфери, формування в кожній дитині пізнавальної активності,

самостійності та творчої особистості, здатної до самовираження і спілкування;

- формування основ споживчої культури, вміння самостійно приймати рішення щодо власної поведінки. - формування інтересу до книги, ознайомлення учнів з різноманітною навчально-пізнавальною і художньою літературою.

Основними структурними компонентами курсу є: науково-пізнавальний (система знань про природу і місце в ній людини), діяльнісний (навчально-пізнавальна, практична та ігрова діяльність) і ціннісний (система цінностей у ставленні до природи, людей і себе).

Курс «Навколишній світ» побудовано на основі компетентнісного, діяльнісного, інтегрованого підходів, загальнодидактичних принципів, діяльнісної та особистісно зорієнтованої технології навчання. Зміст курсу «Навколишній світ», у якому відображено глибокі взаємозв'язки, що існують між гуманітарними, природничими, етичними, естетичними, моральними та іншими аспектами процесу пізнання світу, розкривається через такі лінії змісту навчання: Людина як особистість. Зміст цієї лінії навчання розкривається через формування уявлення учнів про життя людини як однієї з найвищих цінностей реального світу, про неповторність кожної людини як самоорганізованої, моральної і самоцінної особистості, про цінність моральних якостей, а також через вміння застосовувати набуті знання для вироблення рис характеру (наполегливість, старанність, працелюбство, моральність). В програмі передбачено вивчення будови і головних функцій організму людини, правил гігієни, профілактики захворювань і надання посильної медичної допомоги. Людина в суспільстві. Ця лінія змісту навчання реалізується протягом усього періоду вивчення курсу «Навколишній світ» у початковій школі. Уявлення про взаємозв'язки між окремою людиною і суспільством формуються через пізнання національно-державної символіки, державного устрою та Конституції України, головних історичних подій, території і кордонів України, її природи та економіки, етнічного та демографічного складу населення, української культури, свого родоводу, правил поведінки учня і формування умінь надавати посильну допомогу членам сім'ї у веденні господарства, виконувати свої обов'язки учня. Поетапне усвідомлення довілля і себе у ньому є одним з основних завдань курсу. Воно зосереджується у вихованні любові до своєї сім'ї, доброзичливого ставлення до людей, любові до Батьківщини, патріотичних почуттів, розумінні загальновизнаних прав людини та рівноправності людей у світі. Культура. У розділі програми, присвячені краєзнавству, культурній спадщині українського народу і людства в цілому, художньому

усвідомленню довкілля тощо, включені елементи знань про культурно-історичне середовище: пам'ятки історії та культури, архітектури та народного мистецтва. Об'єкти природи. Знання про природу Землі закладені в зміст програми майже в кожному її розділі, оскільки, перш за все, необхідно познайомити учнів з явищами неживої і живої природи, які відбуваються на нашій планеті і так чи інакше впливають на життя людей. Діяльнісний компонент в цій змістовій лінії представлений практичними роботами, лабораторними дослідженнями, спостереженнями, які спрямовані на формування в учнів умінь виявляти ознаки і властивості речовин, навчити розрізняти об'єкти неживої природи, організми, рукотворні об'єкти, визначати масу тіл, наводити приклади агрегатних станів речовини, спостерігати і порівнювати теплові і світлові відчуття, вимірювати температуру повітря і води, вміти зберігати тепло і електроенергію в побуті.

У відповідні розділи програми включено матеріал, який знайомить учнів з речовинами, необхідними для життя рослин і тварин, складом та будовою речовини, ознаками і властивостями тіл і речовин, агрегатними станами речовини; формує уявлення про склад і значення повітря, води, гірських порід, ґрунту, про основні енергоносії на планеті і можливості енергозбереження.

Науково-пізнавальний компонент цієї змістової лінії у програмі включає знання про зовнішню будову і основні властивості рослин і тварин: живлення, дихання, рух, виділення, розмноження, розвиток; різноманітність живих організмів (бактерії, гриби, рослини, тварини), особливостями їх будови, росту, розвитку, процесів життєдіяльності та поведінки, і ознак їх пристосування до умов навколишнього середовища, про основні системи і органи організму людини, як єдине ціле, про їхні основні функції систем і органів людини та умови, які забезпечують здоровий спосіб життя людини. Поняття «нежива» і «жива» природа відображені в певній послідовності тем, у демонструванні найбільш яскравих явищ неживої і живої природи та їхніх взаємозв'язків. Завдяки реалізації діяльнісного компоненту в змісті програми в учнів формуються уміння, спрямовані на взаємодію, спостереження і вивчення рослинного і тваринного світу, охорону природи, дотримання здорового способу життя, надання необхідної долікарської медичної допомоги. Ціннісний компонент у програмі представлено матеріалом, спрямованим на усвідомлення учнями не тільки матеріальної, але і моральної, пізнавальної, гігієнічної, а також естетичної цінностей природи для життя людини. Взаємозв'язки в природі. У програмі лінія змісту навчання розкривається у тісній взаємодії неживої та живої природи з метою формування в учнів розуміння взаємозалежностей у природі, цілісності і

єдності навколишнього світу; знань про взаємодію людини і природи, сезонні зміни в природі, причини їхньої періодичності; про встановлення найпростіших взаємозв'язків між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини.

Методи пізнання природи.

Ця змістова лінія реалізована в програмі через систему знань про умови і правила проведення спостережень, дослідів, практичних робіт, призначення приладів для спостережень та дослідів і формування умінь дослідницької діяльності учнів.

Рідний край.

Програма дає можливість реалізувати цю лінію змісту навчання за допомогою проблемних тем, практичних завдань, які спрямовані на отримання учнями знань і формування у них пізнавальних умінь, необхідних для вивчення рідного краю, різноманітності його природи, господарської діяльності населення, а також для природоохоронної діяльності в рідному краї.

Змістовна лінія «Рідний край» передбачає ознайомлення з особливостями природи своєї місцевості. Україна на планеті Земля. Реалізація цієї лінії змісту навчання забезпечується через включення до програми знань про розташування України на фізичній карті світу і глобусі та різноманітність її природи.

Земля – планета Сонячної системи.

У програмі передбачено ознайомлення учнів з поняттям "Земля як планета Сонячної системи", формування уявлень про форму Землі, добове обертання і річний рух Землі навколо Сонця, земне тяжіння, форми земної поверхні, земні надра, глобальні екологічні проблеми Землі.

У програмі закладені практичні роботи, що сприяють формуванню необхідних дослідницьких і практичних умінь: описувати об'єкти і явища природи, вести календар спостережень, орієнтуватися на місцевості за допомогою плану, карти, компаса тощо. За допомогою проблемного матеріалу виховного спрямування в учнів формується усвідомлення себе частиною своєї землі, частиною українського народу, розуміння необхідності збереження природних багатств планети. Охорона і збереження природи. Наскрізно у програмі подаються уявлення про цінність природи для життя людей, залежність життя людей від стану навколишнього середовища, про охорону об'єктів неживої і живої 86 природи. Програма передбачає ознайомлення з Червоною книгою та її значенням, з заповідними територіями, вимагає виконання правил поведінки у природі з одночасним залученням учнів до природоохоронної діяльності, з дотриманням народних

традицій у ставленні людини до природи. Інтегрований характер змісту і широкі міжпредметні зв'язки курсу «Навколишній світ» дозволяють йому органічно взаємодіяти з іншими дисциплінами, позакласними виховними заходами, що сприяє системності та наступності всього навчально-виховного процесу в початковій школі, створює можливості для попередження перевантаження учнів. Важливою особливістю змісту курсу «Навколишній світ» є його екологічне спрямування. Особлива увага приділяється вихованню відповідального ставлення до природи, необхідності її збереження і охорони. В певній мірі, зміст курсу «Навколишній світ» - це результат інтеграції основних аспектів проблеми збереження і охорони життя: - екологічного, природоохоронного; - валеологічного (збереження фізичного психічного та духовного здоров'я людини як частини природи); - духовно-творчого (збереження, створення духовного простору людини, розвиток її творчого потенціалу, спрямованого в діяльності на гуманні цілі, бо, як відомо, без творчості у людини не може бути повноцінного духовного життя). Інтеграція змісту створює передумови для широкого застосування нових методів і технологій викладання курсу. Враховуючи надбання сучасних наукових досліджень з проблеми розвитку особистості в процесі навчання і виховання, основою методики курсу «Навколишній світ» став інтегративно-діяльнісний підхід. Це системна організація навчально-виховного процесу на засадах впровадження науково обґрунтованої структури діяльності на кожному уроці. Такий підхід дозволяє формувати в учнів цілісне уявлення про навколишній світ через пошуково-практичну діяльність. Учні отримують необхідні знання за допомогою різноманітних способів активізації пізнавальної діяльності: спостережень, дослідів, вправ з моделювання, конструювання об'єктів та явищ навколишнього світу; спеціальних вправ для розвитку уяви, вправ з літературної творчості (складання казок, легенд, оповідань та поетичних рядків про навколишній світ), вправ та завдань для оволодіння загально-навчальними вміннями. З метою впровадження у навчальний процес проектних технологій програма передбачає завдання для самостійного пошуку інформації через 87 додаткову літературу (енциклопедії, довідники тощо), інформаційні ресурси (Інтернет тощо), а також через спілкування зі старшими (батьками, вчителем тощо). Такі завдання програма представляє як міні-проект «Мої власні відкриття».

У методиці курсу «Навколишній світ» можуть використовуватися елементи методик викладання інших предметів: природознавства, мови і читання, музики, образотворчого мистецтва, трудового навчання. Надається перевага активним, творчим методам, а також дослідницьким методам:

спостереженням, дослідам, практичним роботам; екскурсіям дослідницького спрямування, предметним урокам, евристичним бесідам, інсценізаціям, ігровим та діалоговим методам з широким залученням засобів літератури та мистецтва, народної творчості. Вказані методи допомагають учням самостійно відкривати для себе нові властивості і взаємозв'язки у довкіллі, знаходити власні рішення різноманітних завдань- проблем; формулювати і висловлювати особисту думку з тих чи інших питань. Тобто, особливого значення в процесі викладання курсу набуває розвиток самостійної й пошукової діяльності учнів, формування дослідницьких умінь: спостерігати явища і події, відкривати в них нове, невідоме, накопичувати в свідомості якомога більший арсенал образів навколишнього світу, розвивати інтерес до нього. Принцип гуманізації освіти спрямовує курс «Навколишній світ» на використання особистісно зорієнтованих технологій навчання. Тому особистість учня, його індивідуальність, вікові особливості розвитку виступають як головні і визначальні умови побудови методики курсу.

Найважливішими завданнями курсу «Навколишній світ» у 1 класі (4 години на тиждень) є адаптація до школи, формування комунікативних та необхідних дослідницьких умінь, правильної поведінки в школі і вдома, виховання патріотичних почуттів, любові до рідного краю, його природи, до своєї сім'ї.

Програма 1-го класу базується на таких основних розділах: «Школа радо нас вітає», «Здоровим будь», «Мій рідний край, моя країна», «Сонце і небо, Земля і вода».

У 2 класі (4 години на тиждень) здійснюється більш широке ознайомлення з різноманітністю і красою навколишнього світу через такі його складові: "Природа", "Людина як частина природи", "Світ, побудований людиною". У змісті курсу «Навколишній світ» для 2 класу зроблено акцент на красі навколишнього світу. Відомо, що розкриття краси і гармонії природи відіграє значну роль у вихованні учнів, тому вивчення кожної теми пропонується з художньо-емоційного сприйняття того чи іншого явища. Екологічний підхід сприяє формуванню у свідомості учнів неподільного поняття «природа». Змістовно ознайомлення з навколишнім світом у 2 класі виходить за межі краєзнавчого матеріалу. Наводяться приклади цікавих об'єктів і явищ, що існують не тільки у природі рідного краю, України, але й у природі світу: незвичайні рослини, тварини тощо. Основу програми 2 класу складають чотири основних розділи: «Природи лагідна краса», «У світі симетрії», «Світ в мені, і в світі – я», «Світ, створений людьми».

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти. Метою фізкультурної освітньої галузі є формування соціальної та інших ключових компетентностей, в учня стійкої мотивації, ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для забезпечення гармонійного фізичного розвитку, з метою збереження і укріплення власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- збереження та зміцнення здоров'я учнів початкової школи;
- формування в учнів початкової школи загальних уявлень про місце і роль фізичної культури та спорту у житті людини;
- розширення рухового досвіду та можливостей учнів, формування навичок і вмінь, які є актуальними у умовах життєдіяльності дітей, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- удосконалення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей та природних здібностей;
- формування основ здорового способу життя та створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійного виконання нескладних прав з фізичного зміцнення організму;
- формування комунікативних навичок учнів під час спільних ігрових занять з елементами фізичних навантажень;
- формування психічно-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- розвиток в учнів здатності до спілкування і взаємодії з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності;
- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей і бажань керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміти боротися, вигравати і програвати, цікавитися досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях;
- формування самовпевненості, самоповаги, волі у досягненні необхідних результатів;
- розвиток творчих задатків учнів засобами фізичної культури;

- формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приносить радість дитині.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-2 класів охоплює такі змістові лінії: «Рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів», «Загальний стан здоров'я та безпека». Змістова лінія «Рухова активність» узагальнює певні види діяльності, які мають спрямування на набуття життєво необхідних рухових умінь і навичок учнів.

Змістова лінія передбачає формування в учнів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я дитини. Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність учнів» пов'язана з опануванням рухливих дій, що задовольняють потребу в руховій активності дітей та сприяють формуванню в учнів особистісних комунікативних задатків. Змістова лінія передбачає виховання в учнів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; умінь боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю приймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, реалізовувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення, користуватися власними перевагами і визнавати недоліки у тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізовувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет. Змістова лінія «Загальний стан здоров'я та безпека» спрямована на усвідомлення цінності до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі занять на уроках з фізкультурної культури. Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання є поєднання рухової активності учнів із загальноосвітньою спрямованістю їх навчання. Наведені підходи до змісту занять фізичною культурою мають орієнтувати учителів не тільки на фізичний розвиток дитини, а й на розвиток особистості, яка завдяки фізичному становленню підвищує рівень сприймання навчального матеріалу. Об'єднання приведених вище завдань передбачає відхід від жорсткої регламентації занять та підняття рівня їх емоційної насиченості, максимальної різноманітності форматів роботи з учнями, методів і засобів фізичної культури, масштабного застосування інноваційних ідей фізичного виховання.

ІНФОРМАТИЧНА ГАЛУЗЬ, ТЕХНОЛОГІЧНА ГАЛУЗЬ

Метою інформатичної освітньої галузі є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язання проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;
- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різнманітними засобами подання інформації, створювати інформаційні продукти для вирішення проблем, творчого самовираження;
- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;
- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;
- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за змістовими лініями «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)», «Моя цифрова творчість», «Комунікація та співпраця», «Я і цифрові пристрої», «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві». У рамках змістової лінії «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)» формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів. Змістова лінія «Моя цифрова творчість» розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей. В основі змістової лінії «Комунікація та співпраця» – ознайомлення із

доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнного чи офлайнного середовища для цього.

В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах. Змістова лінія «Я і цифрові пристрої» реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/учениці. Змістову лінію «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві» спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я.

Метою навчання технології є формування в учня/учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- створення виробів від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- дбайливе ставлення до свого побуту, задоволення власних потреб та потреб тих, хто його/її оточує;
- ефективне використання природних матеріалів, турбота про навколишнє середовище;
- творче застосування традиційних і сучасних ремесел.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за змістовими лініями «Моя технічна творчість і техніка», «Я у світі технологій», «Я у світі ремесел», «Мій побут».

Змістову лінію «Моя технічна творчість і техніка» спрямовано на розвиток в учня/учениці інтересу до техніки і явищ природи, формування мотивів до навчання, набуття практичних умінь і розвитку творчих здібностей. Основний шлях до розв'язання проблем у галузі технічної творчості - створення проблемної ситуації, вирішення творчих завдань конструкторського характеру (на конструювання і моделювання) та виготовлення матеріальних об'єктів.

В основі змістової лінії «Я у світі технологій» - загальне уявлення про технологічний процес: аналіз пристрою і призначення виробу; вибудовування послідовності практичних дій і технологічних операцій; підбір матеріалів і інструментів; економна розмітка; обробка з метою отримання деталей, збірка, обробка виробу; перевірка виробу у дії, внесення необхідних доповнень і змін.

Змістова лінія «Я у світі ремесел» націлена на застосування народних ремесел у процесі створення виробів, формування вміння зіставляти та розрізняти вироби, виготовлені за технологіями традиційних і сучасних ремесел (демонстрація виробів декоративно-ужиткового мистецтва).

Змістову лінію «Мій побут» спрямовано формування елементарних знань про значення й місце трудової діяльності в створенні загальнолюдської культури, про прості та доступні правила створення функціонального, комфортного й естетично виразного життєвого простору (зручність, естетична виразність, міцність; гармонія предметів і навколишнього середовища).

Основні форми організації освітнього процесу

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів, а саме: різні типи уроку, екскурсії, віртуальні подорожі, спектаклі, квести, які вчитель організує у межах уроку або в позаурочний час.

В умовах дії правового режиму воєнного стану заклад освіти самостійно визначає особливості організації освітнього процесу, враховуючи рішення військової адміністрації м.Києва та засновника. Навчальний рік організуємо за очною формою навчання. За особливих безпекових умов може бути змішана форма.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової середньої освіти

Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років (відповідно до Закону України «Про освіту») з урахуванням досягнень попереднього етапу розвитку здобувачів освіти. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Діти, яким на 1 вересня поточного навчального року не виповнилося шести років, можуть розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року за бажанням батьків або осіб, які їх замінюють, якщо їм виповниться шість років до 1 грудня поточного року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов. Для дітей з особливими потребами тривалість здобуття початкової освіти може бути подовжена.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі. Освітня програма має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

- 1) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та однією з іноземних мов;
- 2) математична;
- 3) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 4) інноваційність;
- 5) екологічна;
- 6) інформаційно-комунікаційна;
- 7) здатність до навчання впродовж життя;
- 8) громадянські та соціальні компетентності;
- 9) культурна;
- 10) підприємливість та фінансова грамотність

Освітня програма має потенціал для формування у здобувачів таких **наскрізних умінь**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Очікувані результати навчання учнів 1-2 класів, окреслені в межах кожної галузі, досяжні при використанні інтерактивних форм і методів

навчання: дослідницьких, інформаційних, мистецьких проектів, сюжетно-рольових ігор, інсценізацій, моделювання, ситуаційних вправ, екскурсій.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів

здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання.

За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру.

Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Упродовж навчання в початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, саморефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції.

Відповідно до [пункту 28](#) Державного стандарту початкової освіти отримання даних, їх аналіз та формулювання суджень про результати навчання учнів здійснюють у процесі:

формувального оцінювання, метою якого відстеження особистісного розвитку учнів й ходу опановування ними навчального досвіду як основи компетентності та побудову індивідуальної освітньої траєкторії особистості;

підсумкового оцінювання, метою якого є співвіднесення навчальних досягнень учнів з обов'язковими/очікуваними результатами навчання, визначеними [Державним стандартом](#) / освітньою програмою.

Оцінювання передбачає організацію діяльності учнів задля **отримання даних** про стан сформованості очікуваних результатів навчання, визначених учителем для певного заняття / системи занять з певної програмової теми на основі освітньої програми закладу освіти.

Залежно від дидактичної мети й пріоритетної функції оцінювання, особливостей змісту навчального предмета / інтегрованого курсу та з урахуванням етапу опанування програмовим матеріалом у цілому та етапу опанування очікуваним результатом навчання, зокрема отримання даних, пропонуємо здійснювати під час різних видів навчально-пізнавальної діяльності учнів, яка може бути: за формою - *індивідуальною, груповою, фронтальною*; за способом виконання - *усною* (бесіда, розповідь, переказ, діалог тощо), *письмовою* (окремі навчальні завдання, у тому числі тестові, компетентнісні завдання, перекази, диктанти тощо, а також діагностувальні роботи), *практичною* (дослід, практична робота, навчальний проект,

учнівське портфоліо, спостереження, робота з картами, заповнення таблиць, побудова схем, моделей тощо), *програмованою* (з використанням електронних засобів навчання, дозволених для використання в закладах загальної середньої освіти). З урахуванням опрацьованого програмового матеріалу відповідно до календарно-тематичного плану та готовності учнів виконувати завдання вчитель самостійно може визначати форму, спосіб, зміст, час виконання навчально-пізнавальної діяльності і фіксувати їх у планах-конспектах уроків/занять.

За отриманими даними про результати навчання, на основі їх аналізу залежно від дидактичної мети й пріоритетної функції оцінювання, пропонуємо визначати **оцінку** як показник досягнень навчально-пізнавальної діяльності учня/учениці.

З урахуванням мети оцінювання змінено підходи до вираження оцінки. На заміну узагальненій бальній оцінці навчальних досягнень учнів з предмета вивчення / інтегрованого курсу пропонуємо використовувати **вербальну оцінку окремих результатів навчання учня/учениці з предмета вивчення, інтегрованого курсу** (освітньої галузі), яка окрім **оцінювального судження** про досягнення може ще називати і **рівень результату навчання**.

Задля уніфікації термінів та зручності їх використання в практичній діяльності пропонуємо оцінювальне судження називати **вербальною оцінкою**, оцінювальне судження із зазначенням рівня результату - **рівневою оцінкою**.

Вербальну і рівневу оцінки можуть виражати як усно, так і письмово. Рекомендуємо характеризувати процес навчання та його результати доброзичливими, лаконічними, чіткими, об'єктивними, конкретними оцінювальними судженнями. Рівень результату навчання рекомендуємо визначати з урахуванням динаміки його досягнення та позначати буквами: "початковий" (П), "середній" (С), "достатній" (Д), "високий" (В)". Пропонуємо враховувати, що **оцінка** буде допомагати учню/учениці усвідомлювати власні успіхи і шляхи подолання утруднень. Результат оцінювання **особистісних надбань учня/учениці** у 1-4 класах рекомендуємо виражати **вербальною оцінкою**, а **об'єктивних результатів навчання учня/учениці** у 1-2 класах - вербальною оцінкою, у 3-4 класах - або **вербальною оцінкою**, або **рівневою оцінкою** за вибором закладу загальної середньої освіти на підставі рішення його педагогічної ради. Формулювання оцінювальних суджень, визначення рівня результату навчання пропонуємо здійснювати на основі Орієнтовної рамки оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти

(додаток 1). Вона дозволяє забезпечити **об'єктивність і точність результату оцінювання** та розроблена з урахуванням таких показників: якість знаннєвого складника компетентностей (дієвість, гнучкість, міцність, повнота, глибина, узагальненість, системність; до того ж визначальними ознаками є дієвість і гнучкість знаннєвого складника, що виявляються у готовності учня/учениці застосовувати знання в навчальних ситуаціях);

сформованість діяльнісного складника компетентностей за рівнями реалізації навчальної діяльності: рівень розпізнавання і копіювання зразків, репродуктивний, продуктивний, продуктивно-творчий рівні;

прояв мотиваційно-ціннісного складника компетентностей, а саме умотивованості, пізнавального інтересу, відповідальності, ініціативності.

Здобувачі початкової освіти проходять державну підсумкову атестацію, яка здійснюється лише з метою моніторингу якості освітньої діяльності закладів освіти та (або) якості освіти.

З метою неперервного відстеження результатів початкової освіти, їх прогнозування та коригування можуть проводитися моніторингові дослідження навчальних досягнень на національному, обласному, районному, шкільному рівнях, а також на рівні окремих класів. Аналіз результатів моніторингу дає можливість відстежувати стан реалізації мети і завдань початкової освіти та вчасно приймати необхідні педагогічні рішення.

Опис та інструменти

системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти складається з наступних компонентів:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;

- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма початкової освіти передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом. Реалізація освітньої програми початкової освіти забезпечує всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі.

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (5-6 класи, адаптаційний цикл базової середньої освіти)

1. Загальні положення

Освітня програма базової середньої освіти середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва - 5-6 класи, (далі – освітня програма), розроблена на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою (наказ МОН України від 19.02. 2021 № 235).

Освітня програма розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

У 2023- 2024 навчальному році освітній процес у закладі загальної середньої освіти організовується відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», з неухильним дотриманням Постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 2023 року №782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні», листа МОН України від 16.08.2023 № 1/12186-23, Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394, зі змінами, внесеними наказом МОЗ від 01.08. 2022 № 1371, відповідно до наказу МОН України № 563 від 15 травня 2023 року).

Освітня програма окреслює обов'язкові та рекомендовані підходи до розроблення закладами загальної середньої освіти та використання ними в освітній діяльності освітніх програм на кожному циклі (адаптаційний цикл та цикл базового предметного навчання) базової середньої освіти.

Освітня програма визначає: вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою базової середньої освіти; загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі та циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання.

Структура навчального року (за семестрами), тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними, інші форми організації освітнього процесу встановлюються закладом загальної середньої освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою (**Додаток № 1**).

Організація освітнього процесу не призводить до перевантаження учнів та забезпечує безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти.

Режим роботи закладу загальної середньої освіти визначається закладом освіти на основі відповідних нормативно-правових актів **(Додаток № 4)**.

Освітня програма включає: навчальний план; перелік модельних навчальних програм; рекомендовані форми організації освітнього процесу; опис інструментарію оцінювання.

Під час розроблення освітньої програми враховано гарантовані державою права щодо академічної, організаційної, фінансової і кадрової автономії закладів освіти, а також права педагогічних працівників на академічну свободу .

Відповідно до Закону України «Про освіту» метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується через формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності.

Освітня програма розроблена та використовується в освітній діяльності закладу освіти для реалізації мети повної загальної середньої освіти, а також належної організації освітнього процесу. Освітня програма розроблена окремо для кожного рівня (циклу) повної загальної середньої освіти на основі відповідного рішення педагогічної ради закладу освіти.

Освітня програма закладу загальної середньої освіти, розроблена на основі Типової освітньої програми, відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту», відповідає структурі Типової освітньої програми та визначеним нею вимогам до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою закладу освіти; визначає (в обсязі не меншому ніж встановлено Типовою освітньою програмою) загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі, його розподіл між освітніми галузями за роками навчання; містить навчальний план **(Додаток № 8)**, що ґрунтується на одному з варіантів типових навчальних планів Типової освітньої програми і може передбачати перерозподіл годин (у визначеному обсязі) між обов'язковими для вивчення навчальними предметами (крім української мови та фізичної культури) певної освітньої галузі, які можуть вивчатися окремо та/або інтегровано з іншими навчальними предметами; містить перелік модельних навчальних

програм, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, що містять опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому, ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами; опис форм організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

2. Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою

Навчання за освітньою програмою базової середньої освіти можуть розпочинати учні, які на момент зарахування (переведення) до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття відповідного рівня повної загальної середньої освіти, досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом (свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про здобуття початкової освіти). У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів та/або державної підсумкової атестації за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання упродовж першого семестру навчального року. Для проведення оцінювання наказом керівника закладу освіти створюється комісія, затверджується її склад (голова та члени комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів. Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складається за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 12 січня 2016 року № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 року № 955), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 р. за № 184/28314.

3. Загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі базової середньої освіти, його розподіл між освітніми галузями

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 5 класу (адаптаційний цикл базової середньої освіти) складає 1085 годин/навчальний рік (31 год/тиждень), для учнів 6 класу (адаптаційний цикл базової середньої освіти) складає 1190 годин/навчальний рік (34 год/тиждень).

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані (далі – навчальний план- **Додаток № 8**).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру адаптаційного циклу базової середньої освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими навчальними предметами навчання,

визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний план передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту через окремі предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну складову.

Назва освітньої галузі	Назва предмету
Мовно- літературна	Українська мова
	Українська література
	Іноземна мова (англійська)
	Друга іноземна мова (польська)
	Зарубіжна література
Математична	Математика
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»
Соціальна і здоров'я- збережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»
	Етика
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської освіти
Технологічна	Технології
Інформатична	Інформатика
Мистецька	Мистецтво
Фізкультурна	Фізична культура

Рекомендовану, мінімальну та максимальну кількість навчальних годин за освітніми галузями та роками навчання визначено відповідно до базових навчальних планів (додаток 23 Державного стандарту).

Документ містить варіант навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання і вивченням двох іноземних мов (англійської і польської мов).

Вибір для 5-6 класів варіанту навчального плану з вивченням польської мови, підтверджений обов'язковими письмовими згодами батьків всіх учнів. Зміст вивчення польської мови забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою.

Такий підхід зумовлює формування готовності учнів до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою.

4. Навчальний план

Навчальний план містить перелік предметів та інтегрованих курсів для реалізації кожної освітньої галузі.

Заклад освіти визначає перелік навчальних предметів та/або інтегрованих курсів для реалізації кожної освітньої галузі, а також предмети/курси варіативного освітнього компоненту з урахуванням освітніх потреб учнів, що відображається у навчальному плані освітньої програми закладу освіти. Навчальне навантаження у типових навчальних планах орієнтоване на «рекомендований» навчальний час, визначений базовим навчальним планом Державного стандарту для вивчення певної освітньої галузі на адаптаційному та предметному циклах навчання базової середньої освіти.

Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів заклад освіти визначає самостійно з урахуванням навчального навантаження на відповідні навчальні предмети у типовому навчальному плані.

Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі, відповідно до пункту 26 Державного стандарту, визначає заклад освіти в межах заданого діапазону «мінімального» та «максимального» навчального навантаження. Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі заклад освіти може зменшувати, включно до мінімального показника. Різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин (резерв навчальних годин) у кожній освітній галузі може бути перерозподілена закладом освіти між освітніми компонентами цієї освітньої галузі або на інші освітні галузі, а також на вибіркові освітні компоненти (незалежно від освітньої галузі). Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі заклад освіти може збільшувати, включно до максимального показника, з урахуванням перерозподілу різниці між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин інших освітніх галузей.

Кількість навчальних годин, визначена у навчальному плані на вивчення вибірових освітніх компонентів, не включається до максимального показника навчального навантаження, передбаченого на ту чи іншу освітню галузь.

Додаткові години для вивчення навчальних предметів, інтегрованих курсів, курсів за вибором, через які реалізуються освітні галузі, проведення індивідуальних консультацій та групових занять заклад загальної середньої

освіти розподіляє самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальні освітні потреби учнів, що відображається в освітній програмі закладу.

1. Кількість навчальних годин для вивчення української мови у навчальному плані закладу освіти відповідно до абзацу четвертого частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» не може бути меншою, ніж у типовому навчальному плані.

2. Уроки з фізичної культури, згідно із частиною четвертою статті 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», є обов'язковими і проводяться не менше трьох разів на тиждень, що відображається у навчальному плані закладу освіти для кожного класу.

3. Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі визначається закладом освіти самостійно у межах заданого діапазону **(додаток 8)**.

Різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин (резерв навчальних годин) у кожній освітній галузі, відповідно до пункту 26 Державного стандарту, може бути перерозподілена між освітніми компонентами цієї освітньої галузі, або на інші освітні галузі, а також на вибіркові освітні компоненти. Кількість навчальних годин, визначена у навчальному плані закладу освіти на вивчення вибірових освітніх компонентів, не включається до максимального показника, виділеного на ту чи іншу освітню галузь.

Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей не повинна перевищувати загальнорічної кількості навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначеної базовим навчальним планом, з дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження учнів. Додаткові години для вивчення навчальних предметів, інтегрованих курсів, курсів за вибором, через які реалізуються освітні галузі, проведення індивідуальних консультацій та групових занять заклад освіти розподіляє самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальні освітні потреби учнів, що відображається в освітній програмі закладу.

4. У закладі загальної освіти можуть запроваджуватися як галузеві, так і міжгалузеві навчальні предмети (інтегровані курси), формування змісту яких може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей або окремих їх складників. Ці навчальні предмети (інтегровані курси) вивчаються за модельними навчальними програмами або за навчальними програмами, затвердженими педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів в

обсязі не меншому, ніж передбачено Державним стандартом та/або відповідними модельними навчальними програмами.

Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів визначається закладом освіти самостійно з урахуванням навчального навантаження, визначеного на відповідні навчальні предмети у типовому навчальному плані. Предмети та курси з навчальним навантаженням 0,5 години на тиждень вивчаються протягом двох семестрів.

Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей у навчальному плані закладу загальної середньої освіти не повинна перевищувати загальнорічної кількості навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначеної базовим навчальним планом, з дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження учнів.

5. Модельні навчальні програми

Модельна навчальна програма - документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів, зміст навчального предмета, інтегрованого курсу та види навчальної діяльності учнів, рекомендований для використання в освітньому процесі в порядку, визначеному законодавством.

Модельні навчальні програми розроблені для адаптаційного циклу (5-6 класи), затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795.

Навчальні програми, що розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти.

Спираючись на модельні навчальні програми, заклад освіти обирає такі модельні навчальні програми з навчальних предметів відповідних навчальних галузей.

Мовно-літературна освітня галузь

Кількість годин відповідає «максимальному» навчальному часові, який визначає Типова освітня програма, затвердженою наказом МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

Заклад освіти обирає 13 навчальних годин на вивчення предметів освітньої галузі (в межах заданого діапазону «мінімального – 10 год» та максимального – 13 год»). Вивчення другої іноземної мови «Польської мови» здійснюється за рахунок додаткових годин .

Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)
Модельна навчальна програма «Українська мова» розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти і є основою для розроблення навчальної програми предмета «Українська мова».

Кількість годин відповідає «рекомендованому» навчальному часу, який визначає Типова освітня програма, затвердженою наказом МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

Заклад освіти обирає кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 3 год» та максимального – 4 год») 4 год (140 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою. Вертикаль у структурі програми представлена трьома ключовими компонентами («Очікувані результати» (1), «Зміст навчального предмета» (2) і «Види навчальної діяльності» (3)), а горизонталь – трьома змістовими лініями (мовною, мовленнєвою і соціокультурною).

Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т.О., Качак Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О., Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.)

На послідовне формування компетентних учнів-читачів, активізацію їхньої читацької діяльності, читацький і особистісний саморозвиток орієнтована модельна навчальна програма «Українська література» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти. Зміст і структура програми розроблені відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020) і Державного стандарту базової середньої освіти (2020).

Зазначена в програмі кількість навчальних годин відповідає рекомендованому навчальному часу, що визначено Типовою освітньою програмою (наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти»).

У 5 – 6 класах передбачено по 70 навчальних годин на рік, тобто по 2 год. на тиждень. Так, на текстуальне вивчення рекомендовано – 54 год., розвиток мовлення – 4 год. (у межах годин на текстуальне вивчення), виразне читання – 4 год., позакласне читання – 4 год., вивчення літератури рідного краю – 2 год., узагальнення вивченого – 2 год.

Окрім того, передбачено 4 резервні години, які вчитель може використати на власний розсуд, залежно від читацьких і пізнавальних інтересів учнів.

Учитель має право самостійно розподіляти навчальні години та планувати опрацювання програмового матеріалу. Модельна навчальна програма «Українська література» для 5–6 класів відкриває широкі можливості для виявлення творчої ініціативи вчителя щодо досягнення основних очікуваних результатів навчання, орієнтує його на таку систему вивчення творів української літератури, яка б розвивала в учнів інтерес до художньої літератури та інших видів мистецтва, сприяла формуванню світогляду, національної свідомості, духовно-моральних цінностей, естетичних смаків, розвитку читацької і ключових компетентностей школярів.

Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А.)

Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898) з урахуванням Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 р. № 235).

Згідно з Державним стандартом базова середня освіта охоплює два цикли – 5-6 класи (адаптаційний цикл) і 7- 9 класи (базове предметне навчання). Відповідно курс зарубіжної літератури в основній школі має два етапи: 5-6 класи – прилучення до читання художньої літератури; 7-9 класи – системне читання художньої літератури.

Кількість годин на вивчення окремих розділів і тем визначає вчитель. Зміст навчального матеріалу, представлений у програмі для 5-6 класів, відповідає Типовій освітній програмі й становить орієнтовно 1,5 години на тиждень.

Заклад освіти обирає «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета -1, 5 год (52,5 год, рік).

Іноземні мови

Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В.)

Програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30. 09. 2020 р. № 898) та ідеї концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Кількість годин відповідає «рекомендованому» навчальному часові, який визначає Типова освітня програма, затвердженою наказом МОН від

19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

Заклад освіти обирає «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 3 год» та максимального – 4 год»)- 3,5 год. Пропонована Програма ґрунтується на принципах: - комунікативної спрямованості освітнього процесу для реалізації цілей і завдань навчального предмету «Іноземна мова»; - особистісної орієнтації на учня/ученицю; - підтримки автономії учня/учениці; - взаємопов'язаності (інтеграції) видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма) в освітньому процесі. Програму спрямовано на реалізацію мети базової середньої освіти, яка передбачає розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їхньої соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу. Метою мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) є розвиток компетентних мовців, здатних спілкуватися іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень.

Відповідно до нормативної бази та резерву, що має мовнолітературна галузь, заклад освіти збільшує щотижневу кількість годин до 2 годин на тиждень на вивчення другої іноземної мови- польської мови.

Друга іноземна мова (не менше двох годин на тиждень) включається до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти як вибірковий освітній компонент за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей.

Польська мова

Модельна навчальна програма «Польська мова. 5-9 класи (початок вивчення з 5-го класу)» для закладів загальної середньої освіти (укл. Мацькович М.Р., Калуські Томаш-Аркадіуш, Калуська Р.Ю.)

Математична освітня галузь

Модельна навчальна програма «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Скворцова С.О., Тарасенкова Н.А.)

Курс математики першого циклу базової середньої освіти — важлива складова навчання, розвитку й виховання учнів 5–6 класів, яка є логічним

продовженням і розвитком курсу математики початкової освіти й основою для навчання математики в другому циклі базової середньої освіти.

Заклад освіти обирає «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 4 год» та максимального – 6 год») - 5 год (175 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Цей курс у системі неперервної освіти ґрунтується на змісті та обов'язкових / очікуваних результатах математичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти та Типових освітніх програм для початкової школи. Модельна навчальна програма розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі ДС) і Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти та спрямована на досягнення мети математичної освітньої галузі, а саме, на розвиток особистості учня через формування математичної компетентності у взаємозв'язку з іншими ключовими компетентностями для успішної освітньої та подальшої професійної діяльності впродовж життя, що передбачає: • засвоєння системи знань, • удосконалення вміння розв'язувати математичні та практичні задачі; • розвиток логічного мислення та психічних властивостей особистості; • розуміння можливостей застосування математики в особистому та суспільному житті.

Природнича освітня галузь

До навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти включається інтегрований курс «Пізнаємо природу».

Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І.) Заклад освіти обирає «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 1,5 год» та максимального – 3 год») - 3 год (105 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Інтегрований курс «Пізнаємо природу» для 5-6 класів є продовженням курсу «Я досліджую світ» початкової школи й водночас є пропедевтичною основою вивчення природничих наук у базовій школі. Новий ступінь вивчення природи забезпечує початок систематизації знань про об'єкти і явища природи, формування первинних уявлень про взаємозв'язок між світом неживої і живої природи, між організмами й середовищем, поглиблює

розуміння впливу діяльності людини на зміни, що відбуваються в навколишньому середовищі.

Інтегрований курс «Пізнаємо природу» передбачає міжпредметні зв'язки з інформатикою, мовно-літературною, математичною, технологічною, соціальною і здоров'язбережувальною, громадянською та історичною, мистецькою галузями. Для реалізації програми необхідна сучасна матеріальна й інформаційна база, що забезпечує організацію всіх видів діяльності учнів. Структура програми в 5 класі представлена п'ятьма розділами.

Організація освітнього процесу: форми та методи, технології навчання. Інтегрований курс «Пізнаємо природу» базової школи має чітко визначену практичну спрямованість, яка реалізується під час організації спостережень у природі, проведення експериментів, виконання практичних робіт і вправ, моделювання, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань та досліджень, організацію уроків-екскурсій, роботу з науково-популярною літературою, інтернет-ресурсами тощо. Вони спрямовані на розвиток умінь і навичок роботи з географічними картами та іншими джерелами інформації, а також передбачають розв'язання природничих, екологічних та соціально-економічних завдань, здійснення порівняльного аналізу, проведення мінідосліджень, дискусій, презентацій, експертиз, круглих столів, ділових і рольових ігор, творчих робіт, індивідуальних і колективних проєктів, написання есе, повідомлень, виступів тощо. Мета проведення цих робіт може бути різною – мотиваційною, корегуючою, контролюючою тощо. Практичні роботи проводяться на уроці. Рішення щодо оцінювання (всіх робіт чи вибірково) приймає вчитель. Тематика досліджень, проєктів може бути змінена вчителем у межах вивчення відповідної теми, враховуючи матеріально-технічне забезпечення, наявності власних цікавих дидактичних розробок, рівня підготовленості класу, інтересів дітей, регіональних особливостей природи рідного краю тощо. Результати дослідження учнів учитель оцінює під час презентацій. Для проведення досліджень та моделювання об'єктів і явищ доцільно використовувати елементи STEM-освіти.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь

Заклад освіти обирає «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 1 год» та максимального – 3 год») – 0,5 год (17,5 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів

навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Модельна навчальна програма «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (автори: Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.). Метою інтегрованого курсу є набуття учнівством знань, ставлень і умінь, сприятливих для здоров'я, безпеки, добробуту, успішної соціалізації та самореалізації особистості. Відповідно до Державного стандарту, курс спрямовано на формування компетентностей, що сприяють соціальній і міжособистісній взаємодії, розвитку й збереженню здоров'я і безпеки через самоусвідомлення, уміння вчитися, підприємливість, професійну соціалізацію особистого життя для власного й суспільного добробуту. Завданням курсу є сприйняття учнівством цінності життя і здоров'я та набуття ними ключових і наскрізних компетентностей.

Ці компетентності забезпечують, зокрема, досягнення узагальнених результатів, визначених державним стандартом, відповідно до яких учень/учениця:

- турбується про особисте здоров'я і безпеку, реагує на чинники і діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного і навколишніх;
- визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я й добробуту;
- робить аргументований вибір здорового способу життя, аналізує і оцінює наслідки і ризики;
- виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки й добробуту.

Етика

Модельна навчальна програма «Етика. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ашортія Є.Д., Бакка Т.В., Желіба О.В., Козіна Л.Є., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.) Т.О., Кришмарел В.Ю).

Пропонована модельна навчальна програма – це комплексний освітній документ, який у 5–6 класах реалізовує наступність між початковою і базовою середньою освітою у вигляді предмета «Етика» й закладає основу для подальшого інтегрування предметів соціальної та здоров'язбережувальної галузі Державного стандарту базової середньої освіти.

Етика як шкільний предмет у 5–6 класах сприяє усвідомленню учнем/ученицею важливих аспектів людських взаємовідносин у родині,

найближчому оточенні, колективі, спільноті, у різних ситуаціях реального життя, дає можливість зрозуміти суть і природу духовних цінностей, їх роль у здійсненні кожною людиною морального вибору, розв'язанні життєвих проблем.

Як людина і громадянин учень/учениця постійно зіштовхуються зі складними етичними питаннями, на які немає простих відповідей. Вже в молодшому підлітковому віці діти починають розуміти недосконалість світу й самих себе, вчать оцінювати себе та інших із позицій моралі, міркують над поняттями добра і зла, справедливості й гідності.

Знайомство учнів на уроках етики з різними поглядами на життя, різними життєвими позиціями створює для них можливості формування власної філософії життя, життєвої позиції для самореалізації сьогодні та планування майбутнього.

Метою навчання «Етики» як складника соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток добродесної, відповідальної та виваженої поведінки, що відповідає моральним цінностям і орієнтирам особистості, формування в учня/учениці навичок гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії та спілкування, морального ставлення до інших.

Фізкультурна галузь

«Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Педан О.С., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» наказ Міністерства освіти і науки України від 12 липня 2021 року № 795 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 серпня 2021 року № 898)

Шляхи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу з предмету «Фізична культура» (адаптаційний цикл) Основною формою організації освітнього процесу з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти є урок.

Головними вимогами до сучасного уроку фізичної культури є: – забезпечення оптимізації освітнього процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання та здійснення міжпредметних зв'язків та інтегрованого підходу; – забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної спрямованості освітнього процесу; – формування в учнів/учениць умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами; – забезпечення диференційованого підходу до організації освітнього процесу з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі учнів/учениць, урахування їхніх мотивів та інтересів

до занять фізичними вправами; – використання вчителем різноманітних організаційних форм, засобів, методів і прийомів навчання; – досягнення оптимальної рухової активності всіх учнів/учениць упродовж кожного уроку з урахуванням стану здоров'я. Відповідно до Інструкції про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури, затвердженої наказом МОЗ та МОН від 20.07.2009 р. за № 518/674 учні/учениці розподіляються на основну, підготовчу та спеціальну медичні групи. Для основної медичної групи навчання проводиться в повному обсязі згідно з навчальними програмами з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини. Учні/учениці, які за станом здоров'я віднесені до підготовчої медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури та опановують навчальний матеріал відповідно до вимог цієї навчальної програми. Участь у змаганнях – за додатковим дозволом лікаря. Учні/учениці, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури, але виконують корегувальні вправи і вправи для загального фізичного розвитку, які їм не протипоказані. Учні/учениці, незалежно від рівня фізичного розвитку та медичної групи, а також тимчасово звільнені від фізичних навантажень, повинні бути обов'язково присутніми на уроках фізичної культури. Допустиме навантаження для учнів/учениць, які за станом здоров'я належать до підготовчої та спеціальної медичних груп, встановлює учитель фізичної культури. Домашні завдання для самостійного виконання фізичних вправ учні/учениці отримують на уроках фізичної культури. Вони мають бути спрямовані на підвищення рухового режиму у вільний час, досягнення рекреаційно-оздоровчого ефекту. Учні/учениці можуть узгоджувати із вчителем індивідуальну програму самостійних занять в поза навчальний час з різних варіативних модулів чи інших, безпечних видів рухової активності. У разі відставання в розвитку фізичних якостей учитель складає індивідуальну програму фізкультурно-оздоровчих занять, де вказується завдання занять, фізичні вправи, послідовність їх виконання, кількість повторень, інтервали відпочинку, засоби самоконтролю, відмітки про виконання завдання. Самостійні заняття за індивідуальною програмою надають учневі/учениці додаткові бонуси при оцінюванні освітніх досягнень. При складанні розкладу навчальних занять не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури або проводити їх два дні поспіль. У разі необхідності планувати у розкладі уроки з фізичної культури у двох і більше класах одночасно, в одній спортивній залі чи майданчику мають перебувати учні/учениці, які відносяться до однієї вікової групи. Більшість уроків фізичної культури

доцільно проводити на відкритому повітрі. При оцінюванні освітніх досягнень слід послуговуватися методикою формульованого оцінювання. Логіка навчального матеріалу структурована таким чином, щоб зберегти наступність і послідовність вивчення тем від 5 до 6 класу, врахувати інтегровані, міжпредметні (з предметами соціальної та здоров'язбережувальної галузі) та міжгалузеві зв'язки (з громадянською та історичною, природничою, мовно-літературною та іншими освітніми галузями). Навчальна програма побудована за модульною системою. Вона містить інваріативну (обов'язкову) та варіативну складову. До інваріативної частини належать модуль: теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка, зміст якого реалізовується упродовж кожного уроку. Практично кожен вид спорту (фізкультурно-спортивної діяльності) може бути представлений у вигляді варіативного модуля. Програма кожного варіативного модуля має містити методичні вказівки, щодо засобів забезпечення наскрізного розвитку фізичних якостей протягом його вивчення. Змістове наповнення варіативної складової освітній заклад формує самостійно із модулів, запропонованих модельною програмою. На вибір учнів упродовж року має бути запропоновано 12-16 варіативних модулів. Вибір варіативного модулю учнем/ученицею відбувається на початку кожної чверті із 3-4 модулів запропонованих освітнім закладом. Кожної навчальної чверті/триместра учень/учениця обирає нові варіативні модулі. Наприкінці кожної чверті в освітньому закладі проводяться оздоровчі масові заходи (ігри, змагання, челенджі, квести тощо), які охоплюють усіх учнів/учениць і спрямовані на закріплення і вдосконалення вивчених варіативних модулів. Окремі заходи можуть проводитися в режимі уроку з фізичної культури. Доцільно до проведення масових заходів долучати батьків (інших членів родини) у якості учасників і глядачів.

Критеріями відбору варіативних модулів є: наявність матеріально-технічної бази, регіональні традиції, кадрове забезпечення та бажання учнів. Бажання учнів визначається обов'язковим опитуванням завчасно до початку чверті. Курс фізичної культури структурований за варіативними модулями. Шляхи реалізації програми та особливості організації освітнього процесу з предмету «Фізична культура» (адаптаційний цикл). Основною формою організації освітнього процесу з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти є урок.

Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів, але обов'язково фінансуються.

Інформатична освітня галузь

Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Ривкінд Й.Я., Лисенко Т.І., Чернікова Л.А., Шакотько В.В.)

Заклад освіти обирає «мінімальну» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 1 год» та максимального – 3 год») - 1 год (35 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Загальна кількість годин на вивчення інформатики протягом адаптаційного періоду складає: - мінімальна – 70 годин.

Метою навчання в інформатичній освітній галузі відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв’язання проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві.

Освітня мета інформатики як навчального предмету повністю співпадає з метою навчання інформатичної освітньої галузі. Завдання навчання інформатики як навчального предмету передбачають формування в процесі навчання учнів/учениць ключових компетентностей, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти

(вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність;

компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;

інноваційність; екологічна компетентність; навчання впродовж життя;

громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність;

підприємливість і фінансова грамотність), а також формування інформаційно- комунікаційної компетентності. Вчитель самостійно здійснює розподіл годин за темами.

Громадянська та історична освітня галузь

Для вивчення предмету «Вступ до історії України та громадянської освіти» у 5 класі обрано модельну навчальну програму «Вступ до історії України та громадянської освіти» (авт. Гісем О.В., Мартинюк О.О.)

Заклад освіти обирає «мінімальну» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 1 год» та максимального – 2 год») - 2 год (70 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Предмет «Вступ до історії України та громадянської освіти» належить до адаптаційного циклу базової середньої освіти, що обумовлює його місце в системі шкільної громадянської та історичної освіти та серед інших навчальних предметів. Пропедевтичний курс має сприяти тому, щоб учні та учениці успішно адаптувалися до умов і вимог нового освітнього середовища, від початкової до базової середньої освіти. У зв'язку з цим важливості набуває наступність між початковою й базовою середньою освітою, доступність вимог до обов'язкових результатів навчання учнів та учениць, урахування їхніх вікових психолого-педагогічних особливостей. Зазначене вище обумовлює визначення мети вивчення навчальної дисципліни «Вступ до історії та громадянської освіти» — розвиток почуття власної гідності й самоідентичності учнівства через осмислення минулого, сучасного та взаємозв'язку між ними, усвідомлення підлітками своєї належності до українського народу й держави Україна, формування в учнівської молоді активної громадянської позиції, заснованої на засадах патріотизму, цінностей демократії, прав і свобод людини. Крім того, курс покликаний формувати здатність до практичної діяльності, творчого втілення набутих компетентностей у повсякденному суспільному житті. Завдання курсу «Вступ до історії України та громадянської освіти» визначені відповідно до вимог до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі, розміщених у додатку 18 до 3 Державного стандарту базової середньої освіти з урахуванням особливостей адаптаційного циклу, і відображають зміст компетентнісного потенціалу, на формування якого вони спрямовані.

У 6 класі використовується модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас» для закладів загальної середньої освіти (автори Олександр Гісем, Олександр Мартинюк, Наталія Сорочинська, Ольга Гісем, Ярослав Василенко).

Технологічна освітня галузь

Модельна навчальна програма «ТЕХНОЛОГІЇ. 5–6 КЛАСИ» для закладів загальної середньої освіти ((автори Ходзицька І.Ю., Горобець О.В., Медвідь О.Ю.,Пасічна Т.С, Приходько Ю.М.).

Модельну навчальну програму навчального предмета «Технології» для учнів 5–6 класів розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»), на основі Державного стандарту базової середньої освіти.

Відповідно до Державного стандарту метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження.

Заклад освіти обирає у 5 класі «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 1 год» та максимального – 3 год») - 2 год (70 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Відповідно до мети технологічної освітньої галузі метою навчального предмету «Технології» є формування у здобувачів освіти життєво важливих компетентностей, необхідних у самостійному житті, розвиток творчого потенціалу, критичного мислення, духовно-моральних цінностей, реалізація здібностей та інтересів учнів у сфері проєктно-технологічної діяльності.

Програмою передбачено, що необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

Сучасне навчання повинно мати комплексний вплив на особистість, саме предмет «Технології» має всі необхідні для цього компоненти. Зміст предмету передбачає формування не лише знань і умінь, але й певних якостей, світогляду, ідейності, моральності особистості, громадянської позиції, підприємництва тощо.

Дана програма:

- передбачає досягнення очікуваних результатів навчального предмету;
- визначає зміст і види навчальної діяльності здобувачів освіти;
- ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах;
- охоплює формування ключових компетентностей.

У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання;

коротко вказано відповідний зміст кожного навчального модуля. Причому зміст указаний таким чином, що кожний учитель/вчителька, які обравли цей варіант програми, легко зможе адаптувати її під особливості своєї роботи.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентризму і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Розроблена модельна навчальна програма складається з чотирьох основних модулів:

1. Втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності.
2. Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва.
3. Ефективне використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.
4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб.

Дана програма є універсальною і не має чітко вираженої гендерної направленості. Тобто вчитель/вчителька може працювати з будь-яким сформованим класом – дівчата, хлопці, змішана група.

Мистецька освітня галузь

До навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти включається інтегрований курс «Мистецтво». Кількість годин на вивчення предмету - 2 год. Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (автори: Масол Л. М., Просіна О. В.)

Заклад освіти обирає «рекомендовану» кількість навчальних годин на вивчення предмета (в межах заданого діапазону «мінімального – 1 год» та максимального – 3 год») - 2 год (70 год/ навчальний рік) навчального навантаження, забезпечуючи водночас умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

Модельна навчальна програма «Мистецтво» для 5-6 класів – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового, сенситивного для формування цінностей і пошуку життєвих сенсів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення. Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Теми із синтетичних мистецтв і медіа, зазначені в модулях програми мають обов'язково інтегруватися до змісту домінантних видів мистецтва, адже вимоги до результатів їх опанування учнями, що передбачені Державним освітнім стандартом, не підлягають скороченню. До предмету з музичного мистецтва інтегрувати теми насамперед зі сценічних мистецтв (хореографія, театр), а до образотворчого мистецтва – з екранних мистецтв (кінематограф тощо), які належать до спільної візуальної групи.

6. Рекомендовані форми організації освітнього процесу

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх особливих освітніх потреб. У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти та відображаються в освітній програмі закладу освіти. Вибір форм залежить від наявності

необхідних ресурсів (матеріально-технічного, кадрового, навчально-методичного, інформаційного забезпечення освітньої діяльності тощо), а також форм здобуття освіти. За потреби заклад освіти може організувати здобуття освіти за індивідуальною освітньою траєкторією.

Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується з урахуванням необхідних для цього ресурсів, наявних у закладу (закладів) освіти та інших суб'єктів освітньої діяльності, зокрема тих, що забезпечують здобуття освіти за мережевою формою здобуття освіти. Індивідуальна освітня траєкторія учня реалізується на підставі індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану, що розробляється педагогічними працівниками у взаємодії з учнем та/або його батьками, схвалюється педагогічною радою закладу освіти, затверджується його керівником та підписується батьками. З метою належної організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти формуються класи та/або групи, зокрема спеціальні, інклюзивні, з дистанційною, вечірньою формою здобуття освіти, з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України поряд із державною мовою.

В умовах дії правового режиму воєнного стану заклад освіти самостійно визначає особливості організації освітнього процесу, враховуючи рішення військової адміністрації м.Києва та засновника.

Навчальний рік організуємо за очною формою навчання. За особливих безпекових умов може бути змішана форма.

7. Опис інструментарію оцінювання

Оцінюванню підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента типового навчального плану. Педагогічна рада закладу загальної середньої освіти може прийняти рішення про оцінювання результатів навчання складників вибіркового освітнього компонента. Оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття базової середньої освіти, вимогам Державного стандарту здійснюється шляхом державної підсумкової атестації. Оцінювання результатів навчання учнів має бути зорієнтованим на ключові компетентності і наскрізні вміння та вимоги до обов'язкових результатів навчання у відповідній освітній галузі, визначені Державним стандартом. Встановлення відповідності між вимогами до результатів навчання учнів, визначеними Державним стандартом, та показниками їх вимірювання здійснюється відповідно до системи та загальних критеріїв оцінювання результатів навчання учнів, визначених Міністерством освіти і науки України.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є: поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання та державна підсумкова атестація. Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законом давством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку. Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів здійснюють відповідно до вимог модельних наавчальних програм із застосуванням таких форм та способів:

- усної,
- письмової, у тому числі графічної,
- цифрової(шляхом тестування в електронному форматі),
- практичної(організації виконання різних видів експериментальних досліджень та навчальних проектів.

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (7, 8, 9-А, 9-Б класи)

Пояснювальна записка

Освітня програма базової середньої освіти середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва - 6, 7, 8-А, 8-Б класи, (далі – освітня програма), розроблена на основі Типових освітніх програм закладів загальної середньої освіти II ступеня з українською мовою навчання (наказ МОН України від 20.04.2018 № 405), яка розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти».

У 2023- 2024 навчальному році освітній процес у закладі загальної середньої освіти організовується відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», з неухильним дотриманням Постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 2023 року №782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні», листа МОН України від 16.08.2023 № 1/12186-23, Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394, зі змінами, внесеними наказом МОЗ від 01.08. 2022 № 1371, відповідно до наказу МОН України № 563 від 15 травня 2023 року).

Освітня програма окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт).

Структура навчального року (за семестрами), тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними, інші форми організації освітнього процесу встановлюються закладом загальної середньої освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою (**Додаток № 1**).

Організація освітнього процесу не призводить до перевантаження учнів та забезпечує безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти.

Режим роботи закладу загальної середньої освіти визначається закладом освіти на основі відповідних нормативно-правових актів (**Додаток № 4**).

Освітня програма визначає:

загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, зокрема їх інтеграції, а також логічної послідовності їх вивчення які подані в рамках навчального плану (на основі таблиці 10);

очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм; пропонується зміст навчальних програм, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України»;

рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою.

Загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін.

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 7 класу закладу загальної середньої освіти складає 1225 годин/навчальний рік (35 год/тиждень), для учнів -8-9 класів 1260 годин/навчальний рік (36 год/тиждень).

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані школи (далі –навчальний план- **Додаток № 9**).

Навчальний план дає цілісне уявлення про зміст і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між окремими навчальними предметами навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Навчальний план основної школи передбачає реалізацію освітніх галузей Державного стандарту через окремі предмети. Вони охоплюють інваріантну складову, сформовану на державному рівні та варіативну складову.

Документ містить варіант навчального плану для закладів загальної середньої освіти з українською мовою навчання і вивченням двох іноземних мов (англійської і польської мов).

Вибір для 7-9 класів варіанту навчального плану з вивченням польської мови, підтверджений обов'язковими письмовими згодами батьків всіх учнів.

Зміст вивчення польської мови забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що

передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності учнів до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою.

Вивчення польської мови у 7-9 класах визначається логічним продовженням курсу 5-6 класів.

Варіативна складова навчального плану закладу освіти визначається закладом загальної середньої освіти самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу і відображається в навчальному плані.

У 7 класі варіативна складова навчального плану (3 години на тиждень) використовується на:

- підсилення предмету інваріантної складової «Українська мова» (1.5 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Історія України» (0.5 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Іноземна мова(англійська)» (1 год/ тиждень).

У 8 класі варіативна складова навчального плану (3,5 години на тиждень) використовується на:

- підсилення предмету інваріантної складової «Українська мова» (2 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Історія України» (0.5 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Іноземна мова(англійська)» (1 год/ тиждень).

У 9-х класах варіативна складова навчального плану (2 години на тиждень) використовується на:

- підсилення предмету інваріантної складової «Українська мова» (1 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Історія України» (0.5 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Географія» (0.5 год/ тиждень).

Вчитель зазначає проведені уроки у частині класного журналу, відведеного для предмета, на підсилення якого використано зазначені години.

Повноцінність базової середньої освіти забезпечується реалізацією як інваріантної, так і варіативної складових, які в обов'язковому порядку фінансуються з бюджету.

З метою виконання вимог Державного стандарту навчальний план закладу освіти містить усі предмети інваріантної складової, передбачені обраним варіантом навчальних планів освітньої програми.

Перелік освітніх галузей

Типову освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мови і літератури

Суспільствознавство

Мистецтво

Математика

Природознавство

Технології

Здоров'я і фізична культура

Перелік предметів освітніх галузей зазначено у навчальному плані, а логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах

Перегляд та оновлення змісту навчальних програм загальної середньої освіти – це відповідь на виклики, які виникли у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України.

У навчальні програми предметів «Історія України», «Всесвітня історія» для 6 – 11 класів внесено зміни з урахуванням нових історіографічних напрацювань. Запропоновані доповнення мають на меті увиразнити наскрізні лінії з минулого, які дають змогу пояснити сучасні події. Наприклад, в оновлених програмах пропонується погляд на СРСР як на державу імперського типу. Також програми орієнтують на вивчення не тільки інструментів насильства, якого в ХХ столітті зазнавали українці, а й опору йому. Частина змін у навчальних програмах спрямована на розширення просторових контекстів української історії, створення додаткових можливостей для аналогій і порівнянь. Суттєві зміни пропонуються в частині найновішої історії, насамперед подій, пов'язаних зі збройною агресією російської федерації проти України. Передбачено повний (окремим навчальним блоком) розгляд російсько-української війни, що розпочалася в 2014 році. Наголошується на геноцидних діях політичного керівництва і російського війська щодо українців, національному опорі проти агресії російської федерації та міжнародній підтримці України. Оновлено перелік термінів/понять, як-от: «присвоєння суверенітету» (у

значенні привласнення, захоплення суверенітету УСРР союзним центром), «руській мір», «рашизм»; замість вислову «політика русифікації» застосовано вислів «політика російщення», який точніше відбиває сутність явища і процесу; уточнено контекст застосування поняття «колабораціонізм».

У програмі предмета «Основи здоров'я» розширено зміст першого розділу «Безпека і здоров'я людини», який вивчається на початку навчального року в кожному класі. Додано питання, що пов'язані з ризиками воєнного часу, зокрема: сигнали оповіщення населення, дії під час повітряної тривоги, обстрілу тощо, надійне і ненадійне укриття, протимінний захист та поводження з вибухонебезпечними і незнайомими предметами, надання домедичної допомоги та психологічної самопомоги тощо.

У програмі з географії переглянуто обсяг навчального часу на вивчення країн у світлі сучасної російсько-української війни.

Програми предметів «Зарубіжна література» змінено в частині вивчення творів російських та білоруських письменників. Із змісту програм вилучено твори російських і білоруських авторів. Натомість додано твори зарубіжних письменників відповідно до літературного процесу та з урахуванням вікових особливостей учнів.

Відповідно до оновленої програми предмета «Зарубіжна література» замість російських, вивчатиметься творчість таких письменників, як Жан де Лафонтен, О. Генрі, Анна Гавальда, У. Старк, Джон Бойн, Е. Шмітт, Йозеф Рот, А. Гранах тощо. У програму замість творів російських поетів включені шедеври світової лірики (П'єр Ронсар «До того, як любов у світ прийшла...», Р. Бернс «Моя любов...», Й.В. Гете «До моїх пісень...», Г. Гейне «Коли настав чудовий май...», Адам Міцкевич «Непевність»). У шкільному курсі «Зарубіжна література» вивчатимуться твори письменників, які писали російською мовою, але життя та творчість яких були тісно пов'язані з Україною – М. Гоголя, В. Короленка (за вибором вчителя), твір М. Булгакова «Собаче серце» (твір вивчається за вибором учнів і вчителя). У списку творів для додаткового читання (для уроків позакласного читання і уроків резервного часу) залишено для вибору вчителем твори Ільфа і Петрова («12 стільців») та А. Кузнецова («Бабин Яр»). Також визнано доцільним залишити вивчення творів кримськотатарського письменника Т. Халілова.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року затверджено і надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» оновленим навчальним програмам для 6 – 9 класів.

У 7-8 класах освітня галузь «Мови і літератури», з урахуванням вікових особливостей учнів, реалізується через навчальні предмети «Українська мова», «Українська література», «Іноземна мова (англійська мова)», «Зарубіжна література», «Іноземна мова (польська мова)».

Освітня галузь «Математика» реалізуються у 7-9 класах через навчальні предмети «Алгебра» і «Геометрія».

Освітня галузь «Природознавство» 7-9 класах – через предмети «Географія» і «Біологія», «Фізика», «Хімія»

. Освітня галузь «Суспільствознавство» у 7-9 класах – через навчальні предмети «Всесвітня історія» та «Історія України»

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Основи здоров'я» та «Фізична культура».

Освітня галузь «Технології» реалізується через предмети «Трудове навчання» та «Інформатика».

Освітня галузь «Мистецтво» реалізується навчальними предметами «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» у 7 класі та курсом «Мистецтво» у 8-9 класах..

Освітня галузь «Здоров'я і фізична культура» реалізується навчальними предметами «Основи здоров'я» та «Фізична культура» у 7-9 класах. Збереження здоров'я дітей належить до головних завдань школи. Тому формування навичок здорового способу життя та безпечної поведінки здійснюється не лише в рамках предметів "Фізична культура" та "Основи здоров'я", а інтегрується у змісті всіх предметів інваріантної та варіативної складових навчальних планів.

Змістове наповнення предмета «Фізична культура» заклад освіти формує самостійно з варіативних модулів відповідно до статево-вікових особливостей учнів, їх інтересів, матеріально-технічної бази навчального закладу, кадрового забезпечення, регіональних та народних традицій.

Для недопущення перевантаження учнів необхідно враховувати їх навчання в закладах освіти іншого типу (художніх, музичних, спортивних школах тощо).

У закладі освіти за рішенням педагогічної ради при оцінюванні учнів дозволяється враховувати результати їх навчання з відповідних предметів (музика, фізична культура та ін.) у позашкільних закладах.

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України "Про загальну середню освіту".

Фізична культура викладається згідно навчального навантаження (3 години на тиждень). Навчальна програма побудована за модульною

системою. Практично кожен вид спорту може бути представлений у вигляді варіативного модуля. На опанування обраних модулів відводиться приблизно однакова кількість годин, але не менше ніж 18 год.

Враховуючи кадрове та матеріально-технічне забезпечення, за результатами анкетування учнів та на підставі рішення методичної комісії вчителів предметів природничо - математичного циклу (протокол від 31.08.2023 № 1) обрано 4 варіативні модулі- «Гімнастика», «Волейбол», «Футбол», «Легка атлетика».

Формування змісту технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання здійснюється саме на основі об'єктів проектної діяльності.

Кількість годин на опанування проекту вчитель визначає самостійно залежно від складності виробу та технологій обробки, що застосовуються під час його виготовлення.

Назви предметів у робочому навчальному плані, розкладі уроків та класних журналах повинні бути однаковими. Кількість фактично проведених вчителями уроків може бути меншою від попередньо запланованої. В такому випадку навчальний заклад та вчителі обов'язково мають вжити заходів щодо освоєння учнями змісту кожного навчального предмета в повному обсязі за рахунок ущільнення, самостійного опрацювання, засобів дистанційного навчання.

Предмети інваріантної складової робочого навчального плану, що не мають цілої кількості годин, будуть викладатися протягом навчального року за розкладом.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 "Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти" години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002

№ 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).

Згідно з рішеннями місцевих органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування класи можуть ділитися на групи і при меншій наповнюваності від нормативної, а також при вивченні інших предметів за

рахунок зекономлених бюджетних асигнувань та залучення додаткових коштів.

Навчальний план зорієнтований на роботу основної школи за 5-денним навчальним тижнем.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі.

Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	<p>Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати,</p> <p>доводити правильність тверджень; уникнення невірних іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас.</p> <p>Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.</p> <p>Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем</p>
2	Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною</p>

		<p>програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування.</p> <p>Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.</p> <p>Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.</p>
3	Математична компетентність	<p>Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати;</p>

		<p>прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.</p> <p>Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.</p> <p>Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації</p>
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.</p> <p>Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях</p> <p>Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу</p>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.</p>

		<p>Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач.</p> <p>Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів</p>
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.</p> <p>Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.</p> <p>Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії</p>
7	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.</p>

		<p>Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)</p>
8	Соціальна і громадянська компетентності	<p>Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.</p> <p>Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання соціального змісту</p>
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	<p>Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).</p> <p>Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого</p>

		<p>предмета на людську культуру та розвиток суспільства.</p> <p>Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва</p>
10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p>Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту;</p> <p>розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.</p> <p>Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя</p>

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Наскрізнi лiнii є засобом iнтеграцiї ключових i загальнопредметних компетентностей, окремих предметiв та предметних циклiв; їх необхідно враховувати при формуваннi шкiльного середовища.

Наскрізнi лiнii є соцiально значимими надпредметними темами, якi допомагають формуванню в учнiв уявлень про суспiльство в цiлому, розвивають здатнiсть застосовувати отриманi знання у рiзних ситуацiях.

Навчання за наскрiзними лiнiями реалiзується насамперед через:

органiзацiю навчального середовища — змiст та цiлi наскрiзних тем враховуються при формуваннi духовного, соцiального i фiзичного середовища навчання;

окреми предмети — виходячи iз наскрiзних тем при вивченнi предмета проводяться вiдповiднi трактовки, приклади i методи навчання, реалiзуються надпредметнi, мiжкласовi та загальношкiльнi проекти. Роль окремих предметiв при навчаннi за наскрiзними темами рiзна i залежить вiд цiлей i змiсту окремого предмета та вiд того, наскiльки тiсно той чи iнший предметний цикл пов'язаний iз конкретною наскрiзною темою;

предмети за вибором;

роботу в проектах;

позакласну навчальну роботу i роботу гурткiв.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталий розвиток	<p>Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> <p>Проблематика наскрiзної лiнii реалiзується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсiв, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.</p>

Громадянська відповідальність	<p>Сприятиме формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.</p>
Здоров'я і безпека	<p>Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.</p>
Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>

Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних

видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість.

Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності.

Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти.

Базова середня освіта здобувається, як правило, після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу.

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки тощо.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації

поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму.

Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт).

Експерсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу експерсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття.

Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем. Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відео-уроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

В умовах дії правового режиму воєнного стану заклад освіти самостійно визначає особливості організації освітнього процесу, враховуючи рішення військової адміністрації м.Києва та засновника. Навчальний рік організовуємо за очною формою навчання. За особливих безпекових умов може бути змішана форма.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності;
навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;
матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;
якість проведення навчальних занять;
моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:
оновлення методичної бази освітньої діяльності;
контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;
створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Завдання освітньої програми закладу базової середньої освіти

Освітня програма закладу базової середньої освіти має передбачати досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Освітня програма закладу базової середньої освіти, сформована на основі Типової освітньої програми, не потребує окремого затвердження центральним органом забезпечення якості освіти. Її схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його директор.

Окрім освітніх компонентів для вільного вибору учнями, які є обов'язковими, за рішенням закладу вона може містити інші компоненти, зокрема корекційно-розвитковий складник для осіб з особливими освітніми потребами.

Освітня програма закладу освіти та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою, оприлюднюються на веб-сайті закладу освіти (у разі його відсутності – на веб-сайті його засновника).

Навчальний план закладу освіти, що конкретизує організацію освітнього процесу, складений на основі освітньої програми закладу освіти.

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м. Києва (10-11 класи)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма середньої загальноосвітньої школи № 22 м.Києва для 10-11 класів розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», відповідно до Типової освітньої програми, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 408 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня», у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 зі змінами.

У 2023- 2024 навчальному році освітній процес у закладі загальної середньої освіти організовується відповідно до Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», з неухильним дотриманням Постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 2023 року №782 «Про початок навчального року під час воєнного стану в Україні», листа МОН України від 16.08.2023 № 1/12186-23, Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 №2205, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за №1111/35394, зі змінами, внесеними наказом МОЗ від 01.08. 2022 № 1371, відповідно до наказу МОН України № 563 від 15 травня 2023 року).

Освітня програма СЗШ № 22 для 10-11 класів окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової та повної загальної середньої освіти (далі – Державний стандарт), забезпечення умов для інтелектуального, соціального, морального, фізичного розвитку і саморозвитку кожного учня, що реалізується через оновлення змісту навчальних програм, методики проведення уроку, форм організації освітнього процесу.

Освітня програма визначає:

-загальний обсяг навчального навантаження, орієнтовну тривалість і можливі взаємозв'язки окремих предметів, факультативів, курсів за вибором;

-очікувані результати навчання учнів подані в рамках навчальних програм, пропонований зміст окремих предметів, які мають гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки України» і розміщені на офіційному веб-сайті МОН);

-рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти;

-вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією Типовою освітньою програмою.

**Загальний обсяг навчального навантаження
та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх
галузей, предметів, дисциплін.**

Загальний обсяг навчального навантаження для здобувачів середньої освіти 10 класу – 1260 годин/навчальний рік, 36 годин/ тиждень, 11 класу – 1260 годин/навчальний рік, 36 годин/ тиждень.

Детальний розподіл навчального навантаження на тиждень окреслено у навчальному плані (додаток №10).

Навчальний план містить загальний обсяг навчального навантаження та тижневі години на вивчення базових предметів, вибірково-обов'язкових предметів.

Навчальний план містить перелік базових предметів, який включає окремі предмети суспільно-гуманітарного та математично-природничого циклів. До базових предметів належать: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література», «Іноземна мова», «Історія України», «Всесвітня історія», «Громадянська освіта», «Математика», «Фізика і астрономія», «Біологія і екологія», «Хімія», «Географія», «Фізична культура», «Захист України».

Варіативна складова навчального плану закладу освіти визначається закладом загальної середньої освіти самостійно, враховуючи особливості організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів, особливості регіону, рівень навчально-методичного та кадрового забезпечення закладу і відображається в навчальному плані.

У 10 класі варіативна складова навчального плану (6 годин на тиждень) використовується на:

- підсилення предмету інваріантної складової «Українська мова» (2 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Історія України» (0.5 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Географія» (0.5 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Математика» (1 год/ тиждень).
- проведення факультативу «Історія України» (2 год/ тиждень).

У 11 класі варіативна складова навчального плану (7 годин на тиждень) використовується на:

- підсилення предмету інваріантної складової «Українська мова» (2 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Історія України» (1 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Іноземна мова (англійська)» (1 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Математика» (2 год/ тиждень);
- підсилення предмету інваріантної складової «Біологія та екологія» (1 год/ тиждень).

Особливості організації освітнього процесу

Освітній процес здійснюється за програмами та підручниками, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

Наказом Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року затверджено і надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» оновленим навчальним програмам для 10 – 11 класів. Перегляд та оновлення змісту навчальних програм загальної середньої освіти – це відповідь на виклики, які виникли у зв'язку з повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України.

У навчальні програми предметів «Історія України», «Всесвітня історія» для 10 – 11 класів внесено зміни з урахуванням нових історіографічних напрацювань. Запропоновані доповнення мають на меті увиразнити наскрізні лінії з минулого, які дають змогу пояснити сучасні події. Наприклад, в оновлених програмах пропонується погляд на СРСР як на державу імперського типу. Також програми орієнтують на вивчення не тільки інструментів насильства, якого в ХХ столітті зазнавали українці, а й опору йому. Частина змін у навчальних програмах спрямована на розширення просторових контекстів української історії, створення додаткових можливостей для аналогій і порівнянь. Суттєві зміни пропонуються в частині найновішої історії, насамперед подій, пов'язаних зі збройною агресією російської федерації проти України. Передбачено повний (окремим навчальним блоком) розгляд російсько-української війни, що розпочалася в 2014 році. Наголошується на геноцидних діях політичного керівництва і російського війська щодо українців, національному опорі проти агресії російської федерації та міжнародній підтримці України. Оновлено перелік термінів/понять, як-от: «присвоєння суверенітету» (у значенні привласнення, захоплення суверенітету УСРР союзним центром), «руській мір», «рашизм»; замість вислову «політика русифікації» застосовано вислів «політика російщення», який точніше відбиває сутність явища і процесу; уточнено контекст застосування поняття «колабораціонізм».

У змісті навчальної програми предмета «Захист України» посилено військово-патріотичну складову. Програму доповнено інформацією про сучасну російсько-українську війну та Героїв цієї війни, про досвід ведення бойових дій. Також переглянуто та доповнено теми розділів з вогневої підготовки, домедичної допомоги та цивільного захисту.

Зміст програми з громадянської освіти розширено вивченням питань, пов'язаних з правами людини, з російсько-українською війною та доповнено інформацією щодо Міжнародного гуманітарного права.

У програмі з географії переглянуто обсяг навчального часу на вивчення країн у світлі сучасної російсько-української війни. Також у зміст теми «Країни Азії» додано інформацію про Республіку Корея, її місце у

сучасній політичній карті світу, модель економіки, міжнародні зв'язки України з Республікою Корея.

Програми предметів «Зарубіжна література змінено в частині вивчення творів російських та білоруських письменників. Із змісту програм вилучено твори російських і білоруських авторів. Натомість додано твори зарубіжних письменників відповідно до літературного процесу та з урахуванням вікових особливостей учнів.

Відповідно до оновленої програми предмета «Зарубіжна література» замість російських, вивчатиметься творчість таких письменників, як Жан де Лафонтен, О. Генрі, Анна Гавальда, У. Старк, Джон Бойн, Е. Шмітт, Йозеф Рот, А. Гранах тощо. У програму замість творів російських поетів включені шедеври світової лірики (П'єр Ронсар «До того, як любов у світ прийшла...», Р. Бернс «Моя любов...», Й.В. Гете «До моїх пісень...», Г. Гейне «Коли настав чудовий май...», Адам Міцкевич «Непевність»). У шкільному курсі «Зарубіжна література» вивчатимуться твори письменників, які писали російською мовою, але життя та творчість яких були тісно пов'язані з Україною – М. Гоголя, В. Короленка (за вибором вчителя), твір М. Булгакова «Собаче серце» (твір вивчається за вибором учнів і вчителя). У списку творів для додаткового читання (для уроків позакласного читання і уроків резервного часу) залишено для вибору вчителем твори Ільфа і Петрова («12 стільців») та А. Кузнецова («Бабин Яр»). Також визнано доцільним залишити вивчення творів кримськотатарського письменника Т. Халілова.

Згідно з листом МОН України від 30.09.2016 р. № 1/9-514 « Про особливості викладання математики (рівень стандарту) в 10-11-х класах загальноосвітніх навчальних закладів» при вивченні математики облік відвідування та оцінювання навчальних досягнень учнів 10 класу у класному журналі буде здійснюватись на окремих сторінках: «Математика. Алгебра», «Математика. Геометрія». У кінці кожної теми з алгебри і початків аналізу та з геометрії вчитель проводить тематичне оцінювання. При виставленні тематичної оцінки враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми. Семестрова оцінка з математики виставляється без дати до класного журналу на сторінку з алгебри і початків аналізу в стовпчик з надписом «І семестр. Математика», «ІІ семестр. Математика» та на сторінку зведеного обліку. Семестрова оцінка може підлягати коригуванню відповідно до «Інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів», затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03 червня 2008 року № 496. Коригована семестрова оцінка з математики виводиться як середнє арифметичне скоригованих семестрових оцінок з

двох математичних курсів (алгебри і початків аналізу та геометрії) та здійснюється округлення до цілого числа за наведеним прикладом. Виставляється коригована семестрова оцінка з математики на сторінку з алгебри і початків аналізу. Річне оцінювання здійснюється на основі семестрових або скоригованих семестрових оцінок з математики. Річна оцінка з математики виставляється на сторінку з алгебри і початків аналізу в стовпчик з надписом «Річна. Математика». На сторінку зведеного обліку навчальних досягнень учнів річна оцінка з математики виставляється у стовпчик «Математика».

Гранична наповнюваність класів та тривалість уроків встановлюються відповідно до Закону України “Про загальну середню освіту”. Поділ класів на групи при вивченні окремих предметів здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 6 березня 2002 року за № 229/6517 (зі змінами).

Зміст базового предмета «Фізика і астрономія» буде реалізовано за модульним принципом. Розподіл годин між модулем фізики і модулем астрономії здійснюється відповідно до навчальних програм: «Фізика» у 10 класі 3 години на тиждень (авторський колектив під керівництвом Засекіної Т.В.) та в 11 класі рівень стандарту 4 години на тиждень «Фізика та астрономія» (авторський колектив під керівництвом Засекіної Т.В.), Реалізація змісту освіти, визначеного Державним стандартом, також забезпечується вибірково-обов'язковими предметами («Інформатика», «Технології», «Мистецтво»), що вивчаються на рівні стандарту. Із запропонованого переліку вибірково-обов'язкових предметів учні 10 класу будуть вивчати два предмети: інформатику (1 година) та мистецтво (2 години), учні 11 класу будуть вивчати два предмети: інформатику (2 година) та мистецтво (1 година).

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 “Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти” години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів. Навчальний план зорієнтований на роботу закладу за 5-денним навчальним тижнем. Змістове

наповнення предметів «Фізична культура» та «Технології» модулями затверджено на засіданні методичного об'єднання вчителів.

Враховуючи кадрове та матеріально-технічне забезпечення, за результатами анкетування учнів та на підставі рішення методичного об'єднання вчителів (протокол від 30.08.2023 № 1) та рішення педагогічної ради (протокол від 31.08.2023 № 1) обрано такі модулі для вивчення предмета «Фізична культура»: Легка атлетика, Баскетбол, Волейбол, Настільний теніс.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель/вчителька у рамках кожної освітньої галузі.

Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	<p>Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення невнормованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас.</p> <p>Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.</p>

		Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	<p>Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб.</p> <p>Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою.</p> <p>Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.</p>
3	Математична компетентність	<p>Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач;</p>

		<p>використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях.</p> <p>Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.</p> <p>Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації</p>
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	<p>Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями.</p> <p>Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях</p> <p>Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу</p>
5	Інформаційно-цифрова компетентність	<p>Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень.</p> <p>Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач.</p> <p>Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів</p>
6	Уміння вчитися впродовж життя	<p>Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети;</p>

		<p>організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість.</p> <p>Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності.</p> <p>Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії</p>
7	Ініціативність і підприємливість	<p>Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання.</p> <p>Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)</p>
8	Соціальна і громадянська компетентності	<p>Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані.</p>

		<p>Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією.</p> <p>Навчальні ресурси: завдання соціального змісту</p>
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	<p>Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо).</p> <p>Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства.</p> <p>Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва</p>
10	Екологічна грамотність і здорове життя	<p>Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання.</p> <p>Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо.</p> <p>Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного</p>

		змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя
--	--	--

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх окремих предметів. Виокремлення в навчальних програмах таких наскрізних ліній ключових компетентностей як «Екологічна безпека й сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність» спрямоване на формування в учнів здатності застосовувати знання й уміння у реальних життєвих ситуаціях.

Наскрізнi лінії є засобом інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів; їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища.

Наскрізнi лінії є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується насамперед через:

організацію навчального середовища — зміст та цілі наскрізних тем враховуються при формуванні духовного, соціального і фізичного середовища навчання;

окремі предмети — виходячи із наскрізних тем при вивченні предмета проводяться відповідні трактовки, приклади і методи навчання, реалізуються надпредметні, міжкласові та загальношкільні проекти. Роль окремих предметів при навчанні за наскрізними темами різна і залежить від цілей і змісту окремого предмета та від того, наскільки тісно той чи інший предметний цикл пов'язаний із конкретною наскрізною темою;

предмети за вибором;

роботу в проектах;

позакласну навчальну роботу і роботу гуртків. Необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Доцільно, де це можливо, не лише показувати виникнення факту із практичної ситуації, а й по можливості створювати умови для самостійного виведення нового знання, перевірки його на практиці і встановлення причинно-наслідкових зв'язків шляхом створення проблемних ситуацій, організації спостережень, дослідів та інших видів діяльності. Формуванню ключових компетентностей сприяє встановлення та реалізація в

освітньому процесі міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків, а саме: змістово-інформаційних, операційно-діяльнісних і організаційно-методичних. Їх використання посилює пізнавальний інтерес учнів до навчання і підвищує рівень їхньої загальної культури, створює умови для систематизації навчального матеріалу і формування наукового світогляду. Учні набувають досвіду застосування знань на практиці та перенесення їх в нові ситуації.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика
Екологічна безпека й сталій розвиток	<p>Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь.</p> <p>Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.</p>
Громадянська відповідальність	<p>Сприятиме формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок.</p> <p>Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.</p>

Здоров'я і безпека	<p>Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище.</p> <p>Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.</p>
Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо).</p> <p>Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.</p>

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття повної середньої освіти.

Повна середня освіта здобувається, як правило, після здобуття базової середньої освіти. Діти, які здобули базову середню освіту та успішно склали державну підсумкову атестацію (або були звільнені від державної підсумкової атестації) на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття повної середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття повної середньої освіти за інших умов.

Рекомендовані форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку: формування компетентностей; розвитку компетентностей; перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей; корекції основних компетентностей; комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Засвоєння нового матеріалу можна проводити на лекції, конференції, екскурсії і т. д. Для конференції, дискусії вчителем або учнями визначаються теми доповідей учнів, основні напрями самостійної роботи. На навчальній екскурсії учні отримують знання, знайомлячись із експонатами в музеї, з роботою механізмів на підприємстві, спостерігаючи за різноманітними процесами, що відбуваються у природі. Консультації проводяться з учнями, які не були присутні на попередніх уроках або не зрозуміли, не засвоїли зміст окремих предметів.

Розвиток і корекцію основних компетентностей можна, крім уроку відповідного типу, проводити на семінарі, заключній конференції, екскурсії тощо.

Семінар як форма організації об'єднує бесіду та дискусію учнів. Заключна конференція може будуватися як у формі дискусії, так і у формі диспуту, на якому обговорюються полярні точки зору. Учитель або учні підбивають підсумки обговорення і формулюють висновки.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт).

Оглядова конференція (для 10-11 класів) повинна передбачати обговорення ключових положень вивченого матеріалу, учнем розкриваються нові узагальнюючі підходи до його аналізу.

Оглядова конференція може бути комплексною, тобто реалізувати міжпредметні зв'язки в узагальненні й систематизації навчального матеріалу.

Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання.

Учням, які готуються здавати заліки або іспити можливе проведення оглядових консультацій, які виконують коригувальну функцію, допомагаючи учням зорієнтуватися у змісті окремих предметів.

Консультація будується за принципом питань і відповідей.

Перевірка та/або оцінювання досягнення компетентностей крім уроку може здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчально-практичного заняття.

Залік як форма організації проводиться для перевірки якості засвоєння учнями змісту предметів, досягнення компетентностей. Ця форма організації як правило застосовується у класах з вечірньою формою здобуття освіти або для інших здобувачів профільної середньої освіти.

Співбесіда, як і залік, тільки у формі індивідуальної бесіди, проводиться з метою з'ясувати рівень досягнення компетентностей.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем.

Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відео-уроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення

конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

В умовах дії правоового режиму воєнного стану заклад освіти самостійно визначає особливості організації освітнього процесу, враховуючи рішення військової адміністрації м.Києва та засновника. Навчальний рік організуємо заочною формою навчання. За особливих безпекових умов може бути змішана форма.

Опис та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

кадрове забезпечення освітньої діяльності;

навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності;

матеріально-технічне забезпечення освітньої діяльності;

якість проведення навчальних занять;

моніторинг досягнення учнями результатів навчання (компетентностей).

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

оновлення методичної бази освітньої діяльності;

контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;

моніторинг та оптимізація соціально-психологічного середовища закладу освіти;

створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Освітня програма закладу базової середньої освіти передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

На основі освітньої програми закладу освіти, заклад складає та затверджує навчальний план закладу освіти, що конкретизує організацію освітнього процесу.

Директор школи

Романа ЧАУСОВА

Освітня програма в обсязі 156 (сто п'ятдесят шість) сторінок
пронумерована, прошнурована, скріплена печаткою.

30 серпня 2022 року

Директор школи

Романа ЧАУСОВА